

7md

2010 m. rugsėjo 3 d., penktadienis

Nr. 30 (906) | Kaina 2,50 Lt

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

2

Valstybinio kapitalizmo keliu?

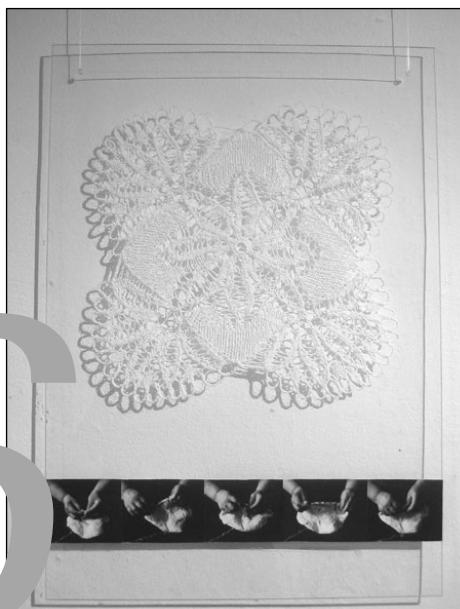
4

Teatrai pradeda sezono

5

Litvakų kilmės menininkas Lasaras Segallas

6

„Vienos močiutės istorija“ galerijoje „Artifex“

7

Šeštoji Berlyno bienalė

9

Nauji filmai – „Vaiduoklis“

Dideli mažų dalelių dėsniai

Retrospektyvinė Vytauto Valiaus (1930–2004) kūrybos paroda, skirta dailininko 80-mečiui

Monika Krikštopaitytė

Kurie iš jūsų namie turite „Lietuviškas pasakas“ (Vilnius, „Vaga“, 1974 m.)? Jei dabar ir neturite, tie, kurie gimė truputį prieš Nepriklausomybę, tikrai esate bent jau vartę. Juk visi turėjome tas pačias knygas. Tai tokia beveik A4 formato knyga, joje yra visas klasikinės pasakos apie Jonukus ir raganas, o kartkartėmis įterptos spalvotos – tamsios, klampių erdvų, makabriškos – iliustracijos. Ją iliustravo Vytautas Valius, Birutės Žilytės-Steponaviciénės, nesenai rodžiuosios parodą Nacionalinėje dailės galerijoje, ben-draamžis.

Nors gerai pamenu, kad iliustracijos man vaikystėje atrodė nesuprantamos (daug labiau patiko estų pasakose detaliai nupaišyti slibinai), iš nepaklusnia ranka pripaišytų puslapiai galima spręsti, kad savotiškai jos vis dėlto provokavo kūrybiškumą. Dabar ta knyga yra brangi jau vien dėl ilgo buvimo šalia, tapimo mano istorijos dalimi. Todėl ir Vytauto Valiaus kūryba atrodo labai sava.

Apskritai Vytautas Valius yra ne tas menininkas, kurio kūrybai rodyti reikėtų jubiliejaus preteksto. Jo kūryba verta išsamios ekspozicijos be jokių priežasčių, nes yra aukštos meninės kokybės, labai nuosekliai ir vientisa, t.y. turinti savo gilius vidiunių dėsius. Konkrečiai ši paroda kiek stebina, nes Valių žinome kaip grafiką, o nemažai parodos dalį sudaro tapyba.

Nors minėtos pasakų knygos spalvotosios iliustracijos buvo atspaustos ant blizgaus popieriaus, grafiko darbai originalė dažniausiai yra matiniai. Ir tapyba atlakta ne blizgijų aliejumi, o tempera ar akrylicu, kurie tempia akį gilyn, toliau nuo

Vytautas Valius. Iš ciklo „Medis“. „Ekologija“. 1979 m.

R. VIRKUČIO NUOTR.

paviršiaus. Dailininko, regis, visiškai nedomina išoriniai efektais, daugiausia laiko jis skiria visumai, gelmei ir struktūrai. Valiaus autorinės grafikos technikos su niekuo nesupainiosi – tamsesniame fone tirpsstančių kontūrų figūros sudėlio atvaizdus ir pasakojimus. Tapyboje fono ir tame išnyrančių figūrų santykis išlieka tokis pat kaip ir grafikoje, tik dažniau šios lieka abstrakčios, nevirsta nei medžiu, nei gyvūnais. Formos sudaro spontaniškų gamtūkų segmentų išpūdį, tačiau justi, kad spontaniškumo čia tik dalis, daug

daugiau analitinės inžinerijos, tokios, kokios galima rasti skruzdelynuose ar vėlyvuose Paulio Cezanne'o darbuose. Regis, dailininkas stengiasi prisikasti prie kažkokios esmės, dėsmio. Lyg tyrinėdamas matyti struktūrą spręstų kosmoso sandaros klausimus.

Tik keliuose paveiksluose abstrakčios formos virsta rūpintojelio veidu. Tuo, kuris drožtas iš medžio, pakabintas į medį ir su juo susiliejęs. To, kuriam mažai rūpi Vatika-

NUKELTA | 6 PSL.

Valstybinio kapitalizmo keliu?

Linas Eriksonas

Ekonominė sistema, kurioje gyvename, nėra tik sausų finansinių skaičių, atspindinčių individų, įmonių, šalies deklaruotas pajamas ir išlaidas, rezultatas, – ką mums perša „buhalterinių eilučių“ logika besivadovaujantys visuomenės nuomones formuotojai. Ekonominė politika – tai vertybų išraiška skaičių kalba. Todėl Europoje ir pasaulyje apie tai, kas negerai dabartinei ekonominėi sistemai ir kaip ją galima būtų pakeisti geresne, kalba ne vien bankų įdarbinti „finansų analitikai“ (ar galima būti vien tik finansų analitiku, tuo pačiu nesant visuomenės, valstybės ar net moralinių vertybų analitiku?), bet ir kūnagai, rašytojai, muzikantai, sociologai.

I Klausimą, kokoje ekonominėje sistemoje (ir kultūroje) gyvename, daugelis tikriausiai nesuabejoję atsakys – neteisingoje, pilnoje streso ir netikrumo. Tačiau tik nedaugelis suabejos, kad tai nėra gyvenimo duotybė: kapitalizmas tok, koks yra čia ir dabar, nėra mums iš anksto duotas kaip gyvenimas ir oras, tai mūsų vertybų – kultūros kūrinys. Ekonominė sistema – tik praktinių įrankių visuma, kuri vie- niems padeda siekti geresnio gyvenimo, kitiem – ne.

Kapitalizmas – sistema, padedanti siekti geresnio gyvenimo tik turintiems kapitalo – daugeliui gali atrodyti kaip „istorijos pabaiga“, t.y. be alternatyvų. Tačiau kapitalizmas yra nuolat besikeičianti sistema, nes keiciasi kapitalo šaltiniai ir kapitalo akumulavimo būdai. O jie daugiausia priklauso nuo viešosios politikos ir dominuojančių politikos vertybų.

2009 m. Ianas Bremmeris iš Vašingtono „politinių rizikų“ konsultacinių įmonės „Eurasia Group“, artimos JAV Valstybės departamentui, pradėjo skambinti varpais: liberalioms demokratijoms, paremtoms laisvos rinkos kapitalizmu, išsūkį kelia besiformuojanti nauja politinė-ekonominė santvarka – „valstybinis kapitalizmas“. „Valstybinis kapitalizmas – tai ekonominė sistema, kurioje valstybė yra pagrindinis žaidėjas, naudojantis rinkas politiniam tikslams pasiekti“, – įta-kingame žurnale „Foreign Affairs“ rašė I. Bremmeris. Diskusija apie tai, kokias valstybes galima priskirti šiai kategorijai, netyla iki šiol. Prisiungiu prie jos ir šiuo komentaru.

Valstybinis kapitalizmas šian- dien, pasak Bremmerio, remiasi šiu išteklius kontroliuojančių institucijų veikla: valstybių naftos sektoriu, valstybinėmis įmonėmis, monopolinėmis korporacijomis ir valstybiniais fondais (*sovereign welfare funds*). Jis įsigali Kinijoje, Rusijoje, Persijos įlankos šalyse, Pietų Amerikoje – ten, kur valstybės valdomame sektorius sukurto „vi- daus rinkos“. Nutylima, kad para- doksaliai toks kapitalizmas įsigali būtent tose šalyse, kurios beatodai-

riškai ēmési vykdyti neoliberalias ekonominės politikas ir perėmė korporacijų valdymo patirtį viešajame sektoriuje. Taip gali atsiskiti ir Lietuvoje.

2010 08 27 neoliberalus mūsų ūkio ministras Dainius Kreivys savo tinklalapyje ir *delfi.lt* publikavo netiketas mintis, pabrėžiančias valstybinio sektorius įmonių svarbą. Ministras straipsnyje „Apie valstybinių įmonių svarbą...“ klausia: „Gal galėtumėte pasakyti, koks yra skirtumas tarp „TeliaSonera“ ir „Vodafone“? Arba „Statoil“ ir „Shell“? Skiriasi jų savininkai: vienu atveju tai privatūs akcinkai, kita – valstybės ar jos žmonės.“

Pasinaudodamas „Laisvajā tribūna“ atsakau, kuo skiriasi „Statoil“ (kurios 67 proc. akcijų priklauso valstybei) nuo „Shell“. 2009 m. „Statoil“ gavo 15,6 mlrd. eurų pelno – kiek mažiau nei „Shell“ (22,1 mlrd. eurų), bet sumokėjo valstybei apie 46 proc. mokesčių nuo pelno. Tuo tarpu „Shell“ (būdama tik privataus kapitalo įmone) per pastaruosius 3 metus nuo savo veiklos

(iškalbingas faktas) né vieno pranešimo apie „Statoil“.

Daugiau skirtumų: „Statoil“ – pirmoji istorijoje tarptautinė kompanija, sudariusi sutartį su tarptautinių profsajungų federacija ICEM (dar 1998 m.) ir garantavusi lygias teises darbuotojams ir kolektyvinės sutartis su įmonės visuose įmonės filialuose: nuo Lietuvos iki Azerbaidžano. Pažįstamos, dirbusios „Statoil Lietuva“ nuo įmonės įsikūrimo, buvo vienos iš pirmųjų verslo vadybos profesionalių moterų Lietuvoje. Tai iškovoti pavyko dėl stiprus valstybės sektorius ir jo remiamų profesų.

„Shell“ nuojo kitu keliu. Kaip ir daugelis tarptautinių korporacijų, užmerkė akis į tiekėjų trečiosiose šalyse darbo praktikas, nors jų veikla buvo tiesiogiai susijusi su „Shell“. Įmonė nuolat lydėjo kovos su britų profsajungomis dėl nesaugų darbo sąlygų naftos platformose, dėl aplinkos taršos. Siemet žmogaus teisių organizacijos vėl kėlė klausimą dėl „Shell“ partnerio Brazilijoje įmonės „Cosan“, kurią net Brazili-

ti auksu viduriuką. „Kodėl šio sąrašo (pasaulyje sekmingai veikiančių valstybinių įmonių, – L. E.) nepapildžius „Litexpo“, „Lietuvos geležinkeliais“ ar „Lietuvos paštą“? – garsiai svarsto ministras. Kaip tai paaikiškinti? Nejau pasikeitė vertybės, kuriomis Vyriausybė grindžia savo veiklą, orientuotą į višejo sektorius mažinimą?

Deja, ministro žinia skirta tik Lietuvai. Kapitalo rinkoms ji – kitoka, sudedanti visus taškus ant „i“. 2010 07 08 laikraštyje „Financial Times“ premjeras Andrius Kubilius žodžiu į vataj nevynioja: „Mes verčiam savo valstybines įmones sukurti galimybes pritrauktį privatumą kapitalą per pirmią vieną akcijų siūlymą ir kapitalo rinkas.“ 2010 07 17 laikraštyje „The Wall Street Journal“ jis dar konkretnesnis: „Vyriausybė turi kreipti valstybines komercines įmones siekti vienintelio tikslą – įmonės vertės maksimizavimo.“ Vietoj ankstesnio kategorisko teigimo, kad valstybinių sektorius reikia privatiuoti, dabar žadama valstybines įmones išlaikyti valstybės rankose,

Krizės įkarštyje globalios konsultacinių bendrovės „McKinsey & Company“, dirbančios su didžiausiomis pasaulyje korporacijomis ir nuolat laikančios ranką ant globalios ekonominės pulso, generalinis direktorius Ianas Davisas paraše trumpą žinią savo klientams: „Mes patiriamo (...) ekonominės tvarkos restruktūrizavimą.“ Dėl šios ekonominės tvarkos pertvarkos valstybės sektorius taps augimo šaltiniu.

2010 m. Barry Lynnas iš liberalaus think-tank Vašingtone „The Cato Institute“, artimo demokratams, knygoje „Ivarytas į kampą. Naujasis monopolinis kapitalizmas ir sugriovimo ekonomika“ konstatavo: „Monopolinio kapitalizmo sąlygomis vienintelio augimo šaltiniu korporacijoms tampa viešasis sektorius.“ Tam pritarė Londono karališkosios kolegijos profesorius Raymondas Plantas (ilgametis buvusio leiboristų partijos vadovo Neilo Kinnocko patarėjas) šiemet išleistoje knygoje „Neoliberali valstybė“, detaliai išnarrės neoliberalų ideologijos poveikį valstybei, konstatavoj: vietoj siekio sumažinti valstybę, „neoliberalizmas sumažinti valstybę, „neoliberalizmas sumažinti valstybę“.

Bandymas pertvarkyti valstybinių sektorius pasitelkus korporacijas – tai tas pats, kas eiti su meška medaus kopinėti. Dar 2001 m. „McKinsey“ konsultantai, atlikę išsamų kapitalo rinkose 1962–1998 m. veikusių 1008 didžiausių to laikotarpio įmonių (kurių akcijos buvo ištrauktos i JAV akcijų sąrašą S&P 500) tyrimą, nustatė, kad kompanijos, išsilaičiusios tarp lyderių ilgiau nei 10 metų, turėjo 5–7,5 proc. metinį augimą. Tokį augimą pradiname kapitalizmo etape joms galėjo užtikrinti nacionalinių rinkų plėtra, vėliau, nuo 1970-ųjų – pritrauktas globalus užsienio kapitalas, nuo 1980-ųjų – finansinių inovacijų instrumentai, o nuo 1990-ųjų – informacinės ir ryšio technologijos. Po paskutinės krizės naujo augimo šaltiniu tapo valstybės sektorius.

Lietuvos vyriausybė jau imasi darbų valstybės įmonių sektorius atvėrimui kapitalo rinkoms ir kartu pagrindiniams šių rinkų žaidėjams – korporacijoms. Pirmas žingsnis – rinkos įvertinimas – atliktas. Liepą paskelbta Valstybės valdomų įmonių metinė apžvalga „Metinė apžvalga: Lietuvos valstybės valdomas komercinio naudojimo turtas 2009“. Apžvalgos autorai neskelbiai (spaudoje minimi užsienio konsultantai). Rašoma, kad „apžvalgos rengėjai negarantuoją ir neprisiima jokios atsakomybės dėl šios informacijos tikrumo, išsamumo ir tikslumo“. Kad nekiltų papildomų klausimų, konsultantai Vyriausybės ataskaitoje įrašo: „Ši apžvalga nėra nei siūlymas parduoti ar kvietimas pirkti vertybinius popierius ar bet kokį turtą, nei sudarys dalį bet kokio investicinio spren-

Iš parodos „Fluxus ministerijoje“

antrinėse įmonėse (esančiose offshore teritorijose) sumokėjo tik apie 7,6 proc. Nyderlandų Tarptautinių korporacijų tyrimų centras (SOMO) siemet paskelbė išsamią kontroversiškų kompanijos „Royal Dutch Shell“ verslo praktikų apžvalgą, kuriuo nurodė, kokius būdus naudoją įmonės, siekdamos maksimaliai sumažinti savo indėlį į valstybės biudžetą, o kartu ekstensiivai ir dažnai aplinkai žalingai naudodamos gamtos išteklius. Tarptautinės žmogaus teisių organizacijos „Amnesty International“ tinklalapyje pateikta net 80 pranešimų, dokumentuojančių „Shell“ kompanijos verslo praktikas, kurios kėlė pavojų aplinkos apsaugai ir žmogaus teisėms, bet

jos Darbo ministerija buvo ištraukusi į juodąjį sąrašą kaip įmonę, naudojančią vaikus darbui. Tai atsiplėdo ir JAV Darbo ministerijos 2010 m. sudarytame prekių, kurioms gaminti naudojami vaikai arba prievara, sąraše.

Lietuvos ūkio ministras, lyginamas pasaulyje valstybines ir privačias įmones, iš pirmo žvilgsnio, regis, taip pat išskiria valstybės įmones kaip visuomenei atnešančias didžiausią naudą. „Svarbiausia, – pažrežia jis, – tai, kad „TeliaSonera“ ir „Statoil“ pelnas – tai kiekvieno švedo ir norvego pelnas, jaučiamas per socialines garantijas, aukštos kokybės paslaugas ir pan. Švedijai, Suomijai pavyko atrasti ir įgyvendin-

ti bet atverti jas kapitalo rinkoms. Tai – naujasis, „valstybinių rinkų“ kapitalizmo veidas: ekonominė sistema, kurioje valstybė (neoliberalų rankose) tampa pagrindiniu žaidėju, naujančiu kapitalo rinkas politiniam tikslams pasiekti. Šiuo atveju siekiant sumažinti kitų politinių ir ekonominė grupių įtaką.

Tai vyksta ir kitose pasaulyje ekonominėse, kur neoliberalai bandė politiniams interesams pajungti kapitalo rinkas. Sugriuvus pasaulyje kapitalo rinkoms 2008–2009 m., finansinių įsipareigojimų naštą iš subbankrutavusių ar reorganizuojamų įmonių institucijų perėmė valstybė. Skolos neįšykio – nuostoliai persikėlė mokesčių mokėtojais.

NUKELTA | 3 PSL.

Julius Finkelšteinas

(1923 02 25 – 2010 08 22)

Eidamas aštuoniasdešimt aštuonias Lode (Izraelis) mirė Lietuvos kultūrinių visuomenės gerai žinomas muzikos žurnalistas, jos propaguotojas ir populiarintojas Julius Finkelšteinas. Iki pat paskutinių gyvenimo dienų velionis intensyviai darbavosi, rengė vis naujas publikacijas įvairiais muzikos klausimais.

Gimęs pasiturinčioje Kauno inteligentų šeimoje, J. Finkelšteinas jau paauglystėje gavo tvirtus visapusiško humanitarinio išsilavinimo pagrindus. Ketinimas pasirinkti muziko profesiją atėjo kiek pavėluotai – sulaukęs šešiolikos jis émė mokyti pūsti fleitą, o jau po metų buvo priimtas į žymiausio Lietuvoje šio instrumento virtuozo, kompozitoriaus Juozo Pakalnio klasę Kauno konservatorijoje. Studijas nutraukė prasidėjęs karas, treji metai 16-oje lietuviškoje divizijoje. 1951 m. Finkelšteinas baigė Lietuvos konservatoriją, J. Pakalnio mokinio Liudo Survilos fleito klasę. Deja, dėl rankos pirsto traumos atlikėjo karjeros teko atsisakyti.

Pragyvenimą užtikrino ilgametis vertėjo ir redaktorių darbas Lietuvos telegramų agentūroje (ELTA). Cia ištobulinti žurnaliniu bei sveitim kalbų vartojimo igūdžiai J. Finkelšteinui pravertė plėtojant veiklą įvairiuose muzikos baruose. Jis tapo daugelio užsienyje gastroliavusių atlikėjų (ypač Lietuvos kamernio orkestro) koncertų programų vedėju ir vertėju, o svarbiausia – išsamiu nušviesdavo mūsų muzikų pasirodymus lietuvių ir užsienio spaudoje.

Ilgainiui J. Finkelšteinas tapo uo-

liu Lietuvos muzikinio gyvenimo metraštiniuku. Vis labiau plėtési ir jo interesu diapazonas. Antai profesoriaus Juozo Gaudrimo paskaitintas jis vienas pirmųjų 1957–1958 m. spaudoje aprasé XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje Lietuvos didikų dvaruose veikusias muzikos mokyklas, apklausęs dar tebegyvenusius jų mokinius. Savo gausias publikacijas (o jų susikaupé per 2000) J. Finkelšteinas neretai pasirašinėdavo Klemo Nainio ir kitais slapyvardžiais. Jis daug nuveiké ir versdamas muzikologinę literatūrą iš vokiečių bei rusų kalbų į lietuvių ir atvirkšciai.

1993 m. persikélęs gyventi į Izraelį J. Finkelšteinas išliko giminės šalies patriotu. Idėmiai seké jos gyvenimo aktualijas, palaiké glaudžius ryšius su lietuvių menininkais, kultūros veikėjais. Jis tapo tarsi neoficialiu Lietuvos muzikos ambasadoriumi Izraelyje. Drauge su žmona Judita reguliarai lankydavosi Vilniuje.

Mudvėjų artimesnis bendravimas prasidėjo prieš trisdešimt metų. Rengiant spaudai mano monografiją apie Juozą Gruodį jis malonai sutiko išversti į vokiečių kalbą didele šios knygos santrauką; kiek vėliau išvertė sutrumpintą šios knygos variantą rusiškam leidiniui. Intensyviai susirašinėjome ir J. Finkelšteinui išvykus į Izraelį. Savo laiškuose jis ypač domėjosi kultūrinės spaudos situacija, naujais lietuvių muzikologų darbais, o ypač – leidžiama Muzikos enciklopedija; buvo itin atidus ir kritiskas jos skaitytojas, taip pat ir autorius. Dalijosi savo fenomenalioje atmintyje išsaugotais pris-

minimais iš tolimos lietuvių muzikinio gyvenimo praeities.

Paskutiniai keturi J. Finkelšteino laiškai buvo parašyti šių metų rugpjūtyje, ką tik grįžus iš viešnagės Vilniuje. Džiaugėsi parsevižta muzikine literatūra, rašé apie planuojamus būsimus darbus. Deja, savo paskutinių straipsnių „Muzikos barų“ žurnale autorius jau nebepereskaitys...

Pastaraisiais dešimtmeciais „Muzikos barai“ buvo tapę pagrindine J. Finkelšteino tribūna. Beveik kiekviename vienintelio Lietuvoje muzikos žurnalo numeryje pasirodydavo jo straipsnų, kartais net po keletą. Marga šių straipsnių teminė bei žanrinė įvairovė (portretinės apybraižos, apžvalgos, interviu ir kt.) išryškino kai kuriuos bendruosius J. Finkelšteino – muzikologo bruožus.

Stebétinas jo interesų platumas, didžiulė erudicija. Duomenų apie sudominusį muzikos reiškinį sémési ir iš solidžių monografijų bei enciklopedijų, ir iš gausios užsienio specialiosios periodinės spaudos. Muzikologas kruopščiai išskodavo ir surasdavo daugybę įdomių faktų iš ižymių kompozitorų ir atlikėjų gyvenimo, muzikinės veiklos peripetių. Plačiajai visuomenėi mažiau žinomi, iš pažiūros nereikšmingi duomenys neretai pasirodydavo svarbūs menininkų veiklos aplinkybėms ar kūrybos pobūdžiui geriau suprasti. J. Finkelšteinas skaitojus supražindino ir su kai kuriomis nepelnytai pamirštomis praeities garsenybėmis, ir su šiuolaikinėje muzikos padangėje ką tik išžiebusioms žvaigždėmis. Jo straipsniuose neretai skambėjo lituanistinė gada – ar apžvelgiant užsienio spaudos atsiliepimus apie Violetos Urmanos triumfą „La Scala“ operos teatre, ar primenant lietuvių muzikų veiklą Čekijoje, apibūdinant su muzika susijusius Vilniaus gatvių pavadinimus ir pan.

Kryptingai atrinkti, rūpestingai patikrinti faktiniai duomenys buvo pateikiami intriguojančia forma, vaizdinga kalba, geru stiliumi, todėl šios publikacijos atliko reikšmingą švietėjišką vaidmenį.

Taip nelauktai į amžinybę iškeliausio Juliaus Finkelšteino begalinis darbštumas, metų naštos nepaisanti uoli tarnystė muzikos menui – pamokomas pavyzdys jaunesnėms muzikologų kartoms.

ALGIRDAS JONAS AMBRASAS

ATKELTA IŠ 2 PSL.

dimo ar bet kokio sprendimo sudaryti bet kokį sandorį.“

Apžvalga – pirmoji valstybės ruošiamos „valstybiųjų įmonių“ rinkos analizė. Rinka suskirstyta į keturis segmentus: energetika (60 proc. pagal apyvartą), transportas (22 proc.), miškininkystė (4 proc.) ir kita (14 proc.). „Kita“ – nespecifikuota – gal todėl, kad tai nėra tikslinė rinka, o, pavyzdžiu, miškininkystė yra. „Kita“ apima sveikatos apsaugą ir vaistines, mokslo institutus, švietimo centrus, taip pat kelių valdymo įmones, turto valdymo fondus, statybą ir projektavimą. Pagal šią rinkos apžvalgą, valstybės valdomo komerciniu turto portfelio vertė 2009 m. sudarė daugiau nei 5 milijardus eurų, t.y. sukurė apie penkadalį šaličios BVP. Valstybei priklauso daugiau nei 300 komercinės paskirties įmonių (iskaitant holdingo bendrovės). Šiame sektorius dirba 45 tūkst. darbuotojų. Bendra grynoji metinė valstybės valdomų įmonių apyvarta sudaro 2,4 mlrd. eurų.

Isijauskime į korporacijos vaidmenį. Kaip užsidirbtai iš tokio valstybinio sektorius? Sovietinėje pla-

ninėje ekonomikoje tai buvo galima pasiekti perskirsčius išteklius ir priklausomybę „klasei“, kontroliuojancių gamybos priemones ir išteklius (užimant poziciją nomenklature, žinybinėje hierarchijoje). Posovietinėje „rinkos“ ekonomikoje – per išteklių monopolizavimą ir priklausomybę ekonomiščiams ir politinėms grupėms, kontroluojančioms kapitalo akumuliaciom. Neoliberalų vizija – pasiekti tai panaudojant valstybės sektorius išteklių vertės generavimą kapitalo rinkose ir išstraukus į tarptautinių įmonių komercionalizavimo strategijos tickimo grandines.

Ko reikia korporacijoms iš valstybės, kad galėtų pasinaudoti viešojo sektorius ištekliais augimui generuoti? Trių dalykų: pirmiai, piogos, kontroliuojamos ir paklusnios darbo jėgos, – todėl imtasi taisių Darbo įstatymu (pataisų esmė – sumazinti išlaidas darbo jėgai pasinaudojus administracinėmis priemonėmis, apribojančiomis darbuotojų teises), antra, kapitalo, – todėl kofinansuojamas tiesioginių užsienio investicijų atėjimąs, derant su korporacijomis dėl kapitalo suteikimo infrastruktūrai, darbuotojų lavinimui ir inovacijoms. 2000 m. priimta ES Lisabonos strategija, tapusi ES Struktūrinių fondų alfa ir ome-

gas, paveikta neoliberalios pasaulio vizijos ieškant naujų augimo šaltinių po ankstesnės finansinės krizės, siekė kofinansuoti įmonių išlaidas technologijos plėtrai taip, kad bendras privatus ir viešojo sektorius indėlis siektų 3 proc. ir taip netiesiogiai sudarytų galimybes korporacijoms augti. Pagaliau trečia: korporacijoms iš valstybės reikia svertų – valstybinių įmonių valdymo kontrolės, – todėl nuo rugsėjo 1 d., kaip užsimena ministro Dainiaus Kreivio tekste, pradedamas valstybinių įmonių komercionalizavimo strategijos svarstymas.

Apie tai, kokie valdymo mechanizmai ruošiami, galima perskaityti 2006 m. „McKinsey“ konsultanto Simono Wongo Pasaulio bankui pripratytais konfidencialiame pranešime (prieinamame per Google paiešką Pasaulio banko tinklalapyje) „Korporacinius valdymas valstybinėse įmonėse“. Ten nurodyti praktiniai veiksmai, kurių rekomenduoja imtis pertvarkant valstybinių įmonių kontrolę pagal korporacijų modelį. Tarp minimų – tokie „praktiniai“ patarimai: „Veikite greitai ir staigiai – pripažinkite „greitų pergalių“ svarbą“, „mastykite holistiškai, veikite nuosekliai ir būkite realistai dėl pokyčių tempo“, „pagrindinis tikslas – institucionalizuoti reformas – „perkraut“ socialinius lūkesčius taip, kad vėliau būtų sunku pakieisti pasiekus laimėjimus“.

Naujausi politiniai pareiskimai ir veiksmai rodo, kad neoliberalios politikos Lietuvuje toliau kryptinės vykdomas, tačiau juos duoda priesingų rezultatus, nei deklaruoja jų vykdytois. Vyriausybė skelbia norinti padaryti piliecius savarankiškesnius, tačiau per dvejus metus patentininkų skaičius sumažėjo nuo 99,1 tūkst. (2008 m.) iki 29,1 tūkst. (2010 m.). Neoliberali politika parodoksai stiprina valstybės vykdomojo aparato ir politinių biurokratų įtaką ekonomikai. Stiprėja valstybinių fondų (per ES struktūrinę paramą) įtaką formuojant politikos gaires švietimui, kultūrai, visuomenei ir verslui. Viešasis sektorius pertvarkomas į valstybės administracinių aparato reguliuojamas „rinks“

(švietimo, aukštojo mokslo, energetikos, t.t.). Darbuotojus pririša darbo rinka, griežtėja bedarbių kontrolė, vietoj ilgalaičių investicijų ateina franšizė. Analogiskai vystosi kitos išteklių ekonomika paremtos šalys, į kurias nenorėtume lygiuoti.

Raymondas Plantas išskiria dvi tolesnės raidos perspektivas. Nė viena jų nekelia didelio optimizmo.

Meistrai ir debiutantai

Rusų dramos teatras pradeda sezoną

Jubiliejini, 65-ajį sezoną Lietuvos rusų dramos teatras pradeda dar vienu bandymu senoms svajonėms suteikiti naujų apdarą. Žiūrovų laukia ne tik daug originalių iniciatyvų, bet ir gražesnės bei patogesnės parterio kėdės. Rudenį teatras su pažindins su geriausių spektaklių retrospektiva vaizdo išrauose, pakvies į atnaujinę spektaklį „Dvieju pasaulių vienam“.

Pirmąjį rudens savaitę, rugsėjo 2–10 d., mažuosius žiūrovus ir jų tėvelius teatras kviečia į festivalį „Linksmasis metas“, kurio metu tradičiai bus parodyti įdomiausi repertuaro spektakliai vaikams: „Miegančioji gražuolė“, „Raudonoji gėlelė“, „Katės namai“, „Coliu-kė“, „Raudonkepuraitė“, „Pelenė“ ir „Trys paršiukai“. Šios pasakos gerai žinomos, bet spektakliuose viskas kiek kitaip nei knygėlė: Raudonkepuraitės apgaudinti vilkas nesugeba, o „Trijuose paršiukuose“ jis užsikrečia gerumu. Vaikai sužinos, kas yra ta Raudonoji gėlelė, kurios niekur neįmanoma surasti, ir į kokią stebuklingą puotą papuołė Pelenė. O miuzikle „Miegančioji gražuolė“ scenoje atgina įnirtingą gėlio ir blogio, meilės ir neapykantos, tėsios ir melo kova.

Naujajame sezone teatras pakvies į pažintį ir su būsimaisiais aktoriais – Lietuvos muzikos ir teatro akademijos II kurso rusakalbiai studentai pristatys spektaklį „Pas pažystamus“. A. Čechovo apskrymų motyvais. Pasak kurso vadovo Jono Vaitkaus, pati teatro realybė reikalauja ankstyvo jų išsiliejimo į sceninį gyvenimą. Kai kuriuos iš jaunujių aktorių pamatysime ir repertuariniuose teatro spektakliuose.

Dar viena teatro iniciatyva, skatinanti atrasti ir pristatyti jaunuosių talentus – įdomiausių rusų mokyklų dramos būrelį pastatymu rodymas. Pirmieji rugsėjo 19 d. pristatys Vilniaus A. Puškinio mokylos dramos teatro studijos, vadovaujančios Galinos Kasperovič, 9–11 klasių mokiniai. Didžiojoje salėje jie suvaidins komediją „Būti ar atrodyti“ pagal Molilière'o pjesę „Miestelėnės bajoras“.

Rugsėjį į Rusų dramos teatros sceną sugrižę spektaklis „Dvieju pasaulių vienam“ pagal žymaus prancūzų dramaturgo Erico Emmanuelio Schmitt'o pjesę. Šį spektaklį pastatė aktorius ir režisierius Sigitas Račkys. „Dvieju pasaulių vienam“ – lyg melodramos ir stebuklinės pasakos suaugusiems lydinys. I uždarą patalpą-labirintą, iš kur neįmanoma ištrūkti, pakliūva skirtingu socialinių ir amžiaus grupių komos ištiktieji. Nors tikri jų kūnai – ligoniene, čia jie fiziškai sveiki. Vieni

žino, kas jiems atsitiko, kiti tai suvokia tik esamuoju laiku, bet visi nerimaudami laukia lemtingos akmirkos, kai bus pakvisti į liftą, kuris arba pakils aukštyn – į nebūti, arba nusileis žemyn – grąžins į gyvyvų pasaulį... Turbūt daugelis prisimena, kaip įtaigiai šiam spektaklyje vaidino vienas ryškiausiai Rusų dramos teatro aktorių – Vladimiras Jefremovas. Simbolika, kad scenos meistrui atminti skirtas spektaklis bus rodomas rugsėjo 24 dieną – lygiai po metų, kai mus pasiekė žinia apie jo išėjimą amžinybėn.

Rusų dramos teatras visą sezoną kartą per mėnesį kvies prisiminti ryškiausius jo istorijoje sukurtus spektaklius ir aktorių darbus. Didžiojoje salėje bus rodomi iš gausaus archyvo lobyno atrinktų spektaklių vaizdo išrašai, turėsime galimybę prisiminti arba atrasti V. Jefremovą, Artūrą Inozemcevą, Nikolajaus Trusovą ir kitų scenos meistrų kūrybą. Peržiuras pristatys ir komentuos šiuos pastatymus amžininkai ir liudinininkai. Rugsėjo pabaigoje 1985 m. televizijos spektaklį Williamo Shakespeare'o „Akis už akį“, režiuotą Ivano Petrovo, pristatys aktorių Julius Ščiuckis.

Iki Naujųjų metų Rusų dramos teatras ruošiasi pakvisti žiūrovus net į tris premjeras: viena jų – studentų debiutas, Laimos Adomaitėnės režiuotuose spektaklis jaunimui pagal Izraelio rašytojos Jael Ronen

pjesę „Pamišlė“. Taip pat teatro vadovas repetuoja du veikalus – Leonido Andrejevo pjesę „Tas, kuris gauna antausius“ bei visą teatro koletyvą užimstantį muzikinį ir judesi reginį pagal Aleksandru Vvedenskio pjesę „Eglutė pas Ivanovus“, muziką jam kuria kompozitorius Algirdas Martinaitis, scenografiją – Jonas Arčikauskas. Savarankiškus kamerinius darbus ruošia ir keli Rusų dramos teatro aktoriai: Jelena Bogdanovič, Sergejus Zinovjevas, Liubovė Timochova ir Valerijus Lopubecas.

Bus tėsiama ir viešų pjesių skaitymu tradicija. Pirmasis skaitymas įvyks jau spalio mėnesį – žiūrovams bus pristatyta kontroversiška Pavlo Priažko pjesė „Nusiekės gyvenimas“. Planuojami rusų romanso vakarai. Rugsėjo 14 d. klausytai laukiami Virgilijus Noreikos romantinių vakare „Amžinibės akimirka“. Spalį teatre koncertuos Julija Stupnianek, viešės norvegas Steinas Skjervoldas.

Teatras plės ir gastrolią maršrutą. Vienas ryškiausiu priešusio sezono spektaklių – „Prakeikta meilė“, režiuotuose Agnijaus Jankevičiaus, rugsėjo pradžioje vainikuos Druskininkų teatro festivalių Lietuvoje ir išvyks į trių savaičių gastos po tarptautinius teatro festivalius Ukrainoje ir Baltarusijoje. Ateityje tikimasi su šiaisiai ir kitais artimais kaimynais užmegztį glaudesnius ryšius.

Galvojama apie bendradarbiavimą su užsienio kūrėjais, planuojamas antrasis festivalis „Auksinė kaukė Lietuvoje“.

Kalbėdamas apie realią situaciją, vadovas Jonas Vaitkus nusiypso – yra buvę kur kas blogiau. O apie ateities perspektyvas sako, kad bendrame Lietuvos kontekste Rusų dramos teatro padėtis kebli dėl riboto rusakalbių žiūrovų skaičiaus. Reikėtų statyti daugiau spektaklių, o finansavimas pastatymams, užuot didžęs, kasmet mažėja. Situaciją sušvelnintų sinchroninis spektaklių vertimas į lietuvių kalbą, bet tam reikia brangios išrangos ir naujų investicijų.

„Mano manymu, nacionalinė priklausomybė yra antro plano veiksny. Pirmiausia teatras turi būti įdomus ir reikalingas savo pastatymais, provokuojantis mąstyti, klausinėti, ieškantį kelių į susikalbėjimą, naštos pasidalijimą. Jei sugebėtume būti įdomūs ne vien rusų diasporai, palengvėtų teatro kvėpavimas, atsirastų šiokia tokia finansinė nepriklausomybė, išaugtų bendradarbiavimo galimybės. Tai jau įrodė kai kurie nauji repertuario spektakliai, sudominę Lietuvos ir užsienio teatrinę bendruomenę“, – mintimis naujojo sezono išvakarėse dalijosi teatro vadovas J. Vaitkus.

LRDT INF.

Anonsai

Naujojo cirko savaitgalis

Nuo penktųjų metų tradiciškai skaičiuojamas pirmasis jubiliejus. Dėl to „Menų spaustuvė“ ir Prancūzų kultūros centras iškilmingai skelbia jubiliejini, penktąjį, Naujįjį cirko savaitgalį, kuris šiemet priklauso penkis spektaklius. Rugsėjo 9–12 d. Vilniaus senamiestyje sėiatės penki kūrybingumų, laisvės ir vaizduotės viesulai. Tikėkimės, kad stogai liks vietoje!

Jau nuo 2006 m. „Menų spaustuvė“ kartą per metus, rugsėjį, virsta naujojo cirko ambasadoriumi ir ruporu. Ir pasakoja apie tai, kas naujasis cirkas jokiu būdu nėra ir kas yra. Kartoja chrestomatinę frazę, kad čia jokiu būdu nepamatyti te dresuotu ruonių ar pudelių, ūsuotų tetų ar su gyvybe žaidžiančių vikruolių. Kad naujasis cirkas nuo tradicinio iš esmės skiriasi meninėmis ambicijomis ir tuo, kad pramoga jokiu būdu nėra jo tikslas. Šiuolaikinio cirko prigimtys šalia išgyrinčia tradicinio cirko išraiškos priemonių matyti stiprus šiuolaikinio šokio, fizinio ar postdraminio teatro ir kitų naujausių scenos menų genai.

Naujasis cirkas – ko gero, naujausiai ir mažiausiai sustabarėjusi scenos menų rūšis, kuri absolūciai laisve eksperimentuoti verbuoja į savo gretas įdomiausių skirtingu scenos sričių artistus. Šiemet Vilniuje išvysime naujojo cirko atstovus iš Ispanijos, Prancūzijos, Suo-

„Ro-pu“

mijos, Danijos ir Švedijos.

Trupė „Botproject“ (Ispanija) įkūrė du šaunūs katalonai Lucasas ir Angelas. Lucasas studijavo elektroniką, Angelas pradėjo nuo teatro. Vėliau abu giliojosi į akrobatišką, šiuolaikinį šokį, oro akrobatišką ir nusprendė suvienyti savo talentus – dabar kuria šiuolaikinio cirko spektaklius ant tramplino. Naujojo cirko savaitgalis pristato jų spektaklį „Koliažas“ (rugsėjo 9, 10 d.).

Prancūzijos trupė „My!Laika“ sudaro vokietė Philine, italas Salvatore, olandė Elske ir argentinietė Eva. I naujają cirkų visuose įėjo kladžiai keliai ir iš skirtingu pasaulio šalių. Keliai susikirto Italijoje, pasukui nuvedė į Ukrainą, toliau – į Ispaniją, Prancūziją ir po visą platujį pasaulį. Susikirtimo taške – spektakliai, kuriuos patys apibūdina itin keistai. Pavyzdžiu, „žaismingas fa-

natizmas elektrinės scenografijos peizaže“, „kupinas surrealinius žirafos elegancijos“. Visa tai – ne tik labai ironiška, bet ir iš tiesų profesionalu. Vilniuje – spektaklio „Spragėsi mašina“ eskizas (rugsėjo 9 d.), ženklinantis „Menų spaustuvės“ bendradarbiavimo su organizacija „Jeunes Talents Cirque Europe“ („Jaunieji Europos cirko talentai“) pradžią. „Jeunes Talents Cirque Europe“ rengia žinomiausius europinę naujojo cirko jaunųjų talentų paaicontūs programą, „Spragėsi mašinos“ eskizas – šiuometinės programos produktas, šiuo metu keliaujantis per pristatymus įvairoje Senojo žemyno vietose.

Danas Samuelis Gustavssonas papuołė į naujojo cirko pinkles višiskai netikėta. Kažkada Barselonoje laisvas menininkas, užsiiminėjęs grafitais ir kitokia saviraiška,

uzėjo į namus, kur gyveno du žonglierai. Ir pasiliko pusmečiui, nes užsispyrė būtinai perimti jų amato paslaptis. Vėliau ragavo gatvės artisto duonos, mokėsi, pakliuva į naujojo cirko trupę „Circus Circör“, dalyvavo šiuolaikinio šokio, teatro pastatymuose ir galop nusprendė susumuoti savo atradimus. Iš to giniėjo monospektaklis „Vienas naktis“ (rugsėjo 10 d.).

Prancūzų trupė „Les Choses de Rien“ nuo pat įsikūrimo 2004 m. formuoja kai kur skaitinys iš akrobatinio šokio, eksperimentų ore, balansavimo, fizinio teatro, manipuliacijų su daiktais ir šiuolaikinio dizaino. Ju spektaklis „Burbulas“, kurį pamatysite (rugsėjo 11–12 d.), puikiausiai iliustruoja mišrių šios trupės ir naujojo cirko apskritai prigimtį. Pasakysime tik tiek: veiksmas vyksta burbulė. Beje, po Vilniaus „Burbulas“ perskris į Kauną ir Klaipeidę – stebins kauniečius Senojoje prieplaukoje rugsėjo 14 d. ir dalyvauja uostamiesčio festivalyje PLARTFORMA rugsėjo 16–17 dienomis.

Šiuolaikinio cirko trupė iš Suomijos „Circo Aereo“ ištikimės Naujojo cirko savaitgalio žiūrovams jau yra puikiai žinoma. Šiemet suomių, nuo 1996 m. nuosekliai siekiantys auginti cirko potencialą ir reformuoti šios meno rūšies kalbą, atveža į sostinę savo naujausią spektaklį „Ro-pu“ (bus rodomas dukart rugsėjo 12 d.). Šie du mīslėliai skiemėjys japoniškai reiškia „virč“. Ir tai yra spektaklio raktas – kartu su ar-

tistais ore „šoks“ ir 400 metrų virvę.

Kaip ir kasmet, greta spektaklių pristatoma ir edukacinė programa. Rugsėjo 11 d. dvi paskaitas-spektaklius pristatys cirko artistės ir lektorė Camilla Damkaer iš Švedijos, jau antrus metus atvykstanti į Vilnių. Lektorė net keliose Švedijos aukštosiose mokyklose dėsto cirko teoriją, šiuo metu tobulina savo pačios atrastą metodiką – cirko teorijos paskaitas atskleisti pasitelkiant judejį ir akrobatišką ant vertikalių virvės. Jos paskaitas anglų kalba apie dramaturgiją cirke ir kūno lytiškumo sampratą galės išgirsti bei pamatyti ir „Menų spaustuvėje“ susirinkę žiūrovai.

Paskaitą apie cirko artisto darbo iššūkius skaitys ir „Circo Aereo“ trupės (Suomija) įkūrėjas bei meno vadovas Maksimas Komaro. Šis žmogus tikrai daug prisideda prie to, kad naujasis cirkas bent jau Europos mastu būtų pripažintas kaip atskira ir kultūros politiką dėmesio verta meno šaka, galima sakyti – tai gyvoji skandinavų naujojo cirko legenda. M. Komaro kalbės apie tai, kad šiuolaikinio cirko artistui yra būtina atsikratyti atlikėjo savimones ir tapti savarankišku kūrėju.

Visi Naujojo cirko savaitgalio edukacinių užsiėmimų nemokami, bet į juos būtina registruotis iš anksto. Informacija apie visą renginį ir registraciją i paskaitas skelbiama „Menų spaustuvės“ internetiniame puslapyje www.menuspaustuve.lt.

„MENŲ SPAUSTUVĖS“ INF.

Menininko ir jo kūrinių klajonės

Lasaro Segallo kūrybos paroda Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centre

Ieva Šadzevičienė

Lasaras Segallas gimė 1891 m. liepos 21 d. Vilniuje, tuo laiku carinės Rusijos mieste, religingojo torų perrašinėtojo Abielio Segallo ir Estheros Ghodes Glaser šeimoje ir buvo šeštasis iš aštuonių jų vaikų. Antrasis pasaulinis karas ištrynė iš mūsų atminties praėjusių amžių Vilnių, XIX–XX a. sandūroje vadintą „Šiaurės Jeruzale“. 1897 m. surašymo duomenimis net 38,8 proc. Vilniaus gyventojų buvo žydai, mieste veikė daugiau nei 100 sinagogų, 10 ješivų. Tačiau žydai, carinės valdžios vis labiau spaudžiamai žmogaus teises diskriminuojančiu įstatymu, būrėsi į uždarą bendruomenę.

Lasaro Segallo (1891–1957) vaidy whole prabėgo tradicinės žydų ortodoksų bendruomenės aplinkoje. Berniuko talentą dailei paskatino jo tėvas, pats su atsidavimu perrašinėdavęs toras ir kartais mažajam Lasarui leisdavęs išpišti didžiausias šventraščių raides. 1905–1906 m. L. Segallas mokėsi Marko Antokolskio pramoninės dailės mokykloje, kurioje, kaip ir kitose Vilniaus dailės mokyklose, vyravo orientacija į prancūzų dailę. Būdamas vos 15 metų, mokytojo L. Antokolskio paskaitas, jaunuolis susiruošė į Parįžių. Keliaudamas ten per Vokiečių, būtent šioje šalyje nuspindė tėsti savo studijas. Antanas Andrijauskas knygoje „Litvakų dailė L'école de Paris aplinkoje“ (2008) rašo, kad „žydų modernius menas negalėjo skleisti toje LDK erdvėje, kurioje buvo stipri ortodoksinių judaizmo tradicijų itaka, todėl pagrindinis litvakų srautas plūstelėjo į liberaliausią kosmopolitinių meno centrą – Parįžių“ (p. 31). L. Segallas savo kūrybines paieškas pradėjo Vokietijoje: Berlyne, paskui Drezdene, Drezdeno dailės akademijoje. 1905 m. Ernstas Ludwigas Kirchneris jau buvo subūrės ekspressionistų grupę „Die Brücke“ („Tiltas“), jai priklausė Erichas Heckelis, Karlas Shmidt-Tottlufas, Maxas Pechsteinas, Otto Milleris ir Emilis Nolde), i ją išsiliejo ir L. Segallas, 1911–1912 m. dalyvavęs bendrose parodose. „Tiltas“ nariai žavėjosi Afrikos skulptūra, primityvizmu, intuityvia, spontaniška kūryba. Jie atmetė klasicistinės dailės kanonus, netgi estetines impresionizmo paieškas, skatinė primityvizme ižvelgti emocijų išlaisvinimą, atsiriboti nuo civilizacijos primestų draudimų ir moralės normų.

Studijuodamas Vokietijoje L. Segallas ne kartą buvo grįžęs į Vilnių. Čia lankydamas suskūrė daugybę eskių ir piešinių, vaizduojančių žydų gyvenimo akimirkas (pvz., eskių, išskirtas 1916 m. sausa adata atliktais raižinys „Sėdintis jaunas vilnietis“). 1910 m. Lasaras Segallas sukūrė „Pogromo“ – vieno svarbiausių savo kūrinių, tapusio modernistinių

dailininko ieškojimų lūžio tašku, kompoziciją (tapybos darbas „Pogromas“ nėra išlikęs, bet jo kompozicija matoma 1910 m. litografiijoje). Reinholdas Helleris knygoje „Dar tolimesnės kelionės: meninė Lasaro Segallo emigracija“ (1997) cituoja menininko žodžius: „Buvo 1910 m., vėlės vakaras, bet aš jaučiau nenugalimą norą dirbti <...>. Jutau, kad turiu sukurti kompoziciją „Pogromas“. Bedirbdamas suvokiau, kad noriu pavaizduoti raudančius namus. Lyg pogromo metu patys namai išgyventų žmonių patiriamas emocijas. Nupaišau gatvele su palinkusiais namais, o šalia stovintį žmogų pavaizdavau tokio

vienu iš savo personalinių parodų, joje eksponuotas dar vienas dailininko albumas – „Prisiminimai apie Vilnių, 1917“ („Erinnerungen an Vilna, 1917“). Penki sausa adata išraižyti ofortai 2010 m. vėl trumpam atkeliauja į Vilnių: „Pora“, „Šeima“, „Keturios personos“, „Dvi moterys ir trys vaikai“, „Trys personos“.

1918 m. sukurtos litografijos F. Dostojevskio apskrymui „Nuolankioji“ pasižymi saikingumu, o kampuotos, veržlios ištrižos linijos perteikia nuolatinį personažų judėjimą, dvasinę ir psichologinę įtamprą ir stilistiskai yra artimesnės modernistinėi futurizmo krypciai. 1922 m. išleisti „Prisiminimai apie

dicijomis, o didžioji dalis publikos nebuvu girdėjusi žodžių „postimpresionizmas“ ar „eksprezjonizmas“. Brazilams L. Segallas buvo egzotiškas dailininkas, gimus tolimoje carinėje Rusijoje, modernistinio meno paieškoms pasirinkęs svetingą Pietų Amerikos šalį. Pačiam Lasarui Brazilija – jos fauna ir flora, vietiniai gyventojai – tapo neįsemiamā kūrybine versme, iš kurios galima nepaliaujamai semti primityvių, civilizacijos nepaliestų formų.

Gyvendamas Pietų Amerikoje L. Segallas nemutraukė ryšių su Europa, jo darbai buvo eksponuojami Berlyne ir Drezdene. 1928 m. L. Se-

rių brazilų poetas modernistas Oswaldas de Andrade pavadinio „nuostabiausiu visos Brazilijos tapybos payvzdžiu“. Parodoje „Lasaras Segallas: nuo Vilnius iki San Paulo“ bus galima pamatyti du sausa adata atliktus kūrinius – „Jūreivis“ (1928) ir „Trečioji klasė“ (1928), vėliau padėjusius atsirasti garsiajai drobei. Anot dailininko, „čia nėra jokių politinės intencijos ar noro atspindėti realybę. Čia nieko nėra laikino, šis laivas plaukia už laiko ir erdvės ribų. Tai mano sukurtas laivas ir daugiausia Jame atsiispindi mano vidinės kelionės, tai mano kontempliatyvus simbolis“. Melancholiško kolorito drobėje laivu keliaujantys žmonės, sustatytu piramide, plaukia pasitiki savo likimo: tai žmonijos nelaimių ar, atvirščiai, nerūpestingumo padarinys.

Antrasis pasaulinis karas paskatino L. Segallą rinktis skausmingesnes temas. Jis vėl grįžo prie persekiomo, chaoso ir tremties vaizdų (pvz., „Koncentracijos stovykla“, 1945). Savo kūryboje L. Segallas niekada nevengė visuomenės paribiuose gyvenančių žmonių tematikos: jis kūrė valkatų, bepročių („Beprotėnamyje“, 1921), išmaldos prašytoju („Elgetos“, 1915), emigrantų („Ant dėžės sėdintys emigrantai“, 1928), neigaliųjų („Aklas jaunuolis“, 1918) atvaizdus, piešė prostitutes, nėščias moteris (kas taip pat neatitiko tuometinei „saloninei visuomenei“ priimtinų vaizdavimo normų). Visi jie – nebūtinai žydi tautybės asmenys – simbolizuoją tragiką ir sužiastą žmoniją, atstovauja tiems, kurie buvo ištremti, kuriu buvo atsikratyta, kuriems tenka savoje surasti kelią iš tamsos į šviesą.

L. Segallo personalinių parodų surengta visame pasaulyje, o 1967 m. San Paule įkurtas Lasaro Segallo modernaus meno muziejus. Pagaliau 2010 m. rudenį L. Segallo darbai trims mėnesiams, lyg atkartodami paties autorius klajones, aplanko Vilnių, jo vaikystės miestą, nubraukdami istorijos dulkes nuo nepelnytai gimininėje primiršto, o pasaulyje pripažinto modernaus meno kūrėjo paveikslų.

„L. Segallas sugeria į save jį supantį pasauly. Jo kūriniuose vaizduojami veidai spinduliuoja gili arachaišką grožį. Nesvarbu, ar jis taptų medituojančių rabinų, ar indėnų moterų, dailininko rankose jie virsta žmonija ir ją įkūnijančia paslaptimi.“ (Mario de Andrade, 1943)

Paroda veikia rugsėjo 6 – lapkričio 26 d.

Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centras (Naujagarduko g. 10/2, Vilnius) dirba pirmadieniais – ketvirtadieniais 10–18 val.; penktadieniais, sekmadieniais 10–16 val.

Lasaro Segall. „Klajoklė II“. 1920 m.

pat dydžio kaip trijų aukštų namas. Atsisakiau visų proporcijų ir perspektivos <...>. Mano emocija buvo labai stipri, aš turėjau atmetti vienas taisykles, kad galėčiau dirbti. Nuo tada atsisakiau natūralių formų ir pradėjau kurti naujomis formomis, savo formomis, kurias naujodau siekdamas perteikti tai, ką privalėjau.“ (p. 52–53) Kūrinyje netik atskleidė naujai atrastas autentiškas L. Segallo stilus, jungiantis kubizmą, futurizmą ir melancholišką ekspressionizmą, bet buvo atrausta ir visiškai nauja, iki tol Vakarų Europos dailėje neeksploatuota žydų persekiomo ir išvarymo iš nuosavų namų, amžinosis emigracijos tema, perteikianti tragiką Rytų Europos žydų lemti.

1918 m. Drezdene išleistas albumas, kuriamo atspaustintos L. Segallo iliustracijos F. Dostojevskio apskrymui „Nuolankioji“. Parodoje „Lasaro Segallas: nuo Vilnius iki San Paulo“ eksponuojamos 5 šio albumo litografijos: „Moteris“, „Vyras ir moteris“, „Malda“, „Du veidai“ ir „Prie mirties patalo“ (1917). 1922 m. „Erfurto“ galerijoje Drezdene L. Segallas surengė

Vilnių, 1917 – nors čia L. Segallas taip pat nevengia naudoti ištrižų linijų – atskleidžia dailininko sieloje iširžusias gilesnes emocijas, atkuriandas jo gimtojo miesto vaizdus. Kelis kartus adata rėžiama linija platėja, švelnėja jos kontūrai, už pirmame plane vaizduojamų žmonių figūrų ryškėja struktūruotu pastatų kontūrai, kai kur virstantys arkomis, panašiomis į antkapius, paženklintus šešiakampėmis Dovskydo žvaigždėmis („Trys personos“).

Vaikystėje ir ankstyvoje paauglyste išgyvenęs carinės valdžios „padiktuotas“ žydų bendruomenės realijas (pogromus, trėmimus), L. Segallas pats jautė nenumaldomą kelių troškulį, norą atrasti kitokį, naują pasaulį. 1912 m. pabaigoje, aplankęs Prancūziją ir Olandiją, beveik metams išvyko į Braziliją, kur tuomet jau gyveno keli dailininko giminaičiai. 1923 m. pabaigoje L. Segallas nutarė palikti Europą ir persikelti į Braziliją. Ten jis sėkmingai atskleidė kaip modernus dailininkas, o po trejų metų gavo Brazilijos pilietybę. XX a. trečiojo dešimtmecio Brazilijos menas vis dar sekė akademiniemis prancūzų meno tra-

gallus nutarė persikraustytį į Parįžių, kur šalia tapybos ir grafikos ėmė gilintis ir į skulptūrą. 1931 m. Parīžiaus „Vinjono galerijoje“ („Galerie Vignon“) atidaryta jo personalinė paroda. Anot A. Andrijausko, „šios viešnagės ir vėliau dar dvieju trumpesnių kelionių į Parīžių svarbiausia pricžastis buvo jau subrendusio dailininko noras patikrinti savo ieškojimą, atradimų reikšmę ir vietą didžiųjų L'ecole de Paris meistrų kūrybos prisodrintoje Vakarų dailės sostinėje ir reiklių Parīžiaus kritikų bei naujausią meninių ieškojimų aplinkoje“. Parīžiuje L. Segallas praleido ketverius metus. 1932 m. jis vis dėlto nutarė grįžti į San Paulą, nors dar du kartus, 1935 m. ir 1937 m., aplankė Parīžių. Tuo laiku Europoje stiprėjo antisemitizmo apraiškos: 1937 m. naciai Miunchene surengė parodą „Išsigimėlių menas“ („Entartete Kunst“), kurioje buvo eksponuojama ir 10 L. Segallo darbų.

Gyvendamas Brazilijoje, toli nuo Antrojo pasaulinio karų siaubiamos Europos, 1941 m. L. Segallas sukūrė monumentalų drobę „Emigrantų laivas“ („Navio de emigrantes“), ku-

Kada antklodė tampa menu?

„Vienos močiutės istorija“ VDA tekstilės galerijoje „Artifex“

Ada Rasuolytė

Sunku nusakyti Galinos Sviridovos, parengusios parodą apie slavų liaudies tekstilę Rytų Lietuvoje, tiksliau, pasakojimą apie vienos močiutės audinius ir jų vietą gyvenime, vaidmenį parodoje. Ar Galina yra menininkė, pristačiusi instaliaciją, ar kuratorė, pristačiusi menininkę močiutę? Tai priklauso nuo to, kaip įvardinsime eksponuojamus audinius ir dokumentus apie šią natūralią aplinką.

Nors nepakeiciamasis menotyrininkas Alfonsas Andriuškevičius jau seniausiai išdėstė, kaip vis dėlto menas tampa menu – t.y. legimi muoja, įvedus daugiau kintamąjų, lengvai galime ir vėl susipainioti. Anot Andriuškevičiaus, svarbu intencija – ar dalykas buvo kuriamas tapti menu. Ne, močiutė audė kili-mėli, nėrė staltiesėlę – t.y. taikomojo pobūdžio objektą. Kitas būdas tapti menu – atsidurti galerijoje, kuri rodo meną. Atsidūrė, tačiau kuri jų tikroji menininkė? Trečia galimybė –

profesiškai įgaliotas meno įvardintojas gali mostelti ta stebuklinga lazdele. Pavyzdžiu, aš, menotyrininkė, rašanti į menui skirtą leidinį. Tačiau kadangi esu truputi sutrikusi ir žinau, kad mūsų skaitytojai yra ne buki, o rinktiniai, esu tikra, kad teigini (kad ir ką pasirinkčiau) reikia įtikimai argumentuoti.

Feministinių pažiūrų meno tyrinėtoja Linda Nochlin kadaise klause, kodėl nėra garsių menininkų. O pasakodama apie aprabojimus, su kuriais susidurė galėjusios tokiomis tapti, iškélé čia dar kartą apmastytiną klausimą – o kaip gi tos viduramžių ir kitų istorinių laikotarpų auksarankės, audusios gigantiškus rūmų menių gobelenus? Bevardės, bet ar nesiskaito? Dar pridurčiau, kad bevardžių šedevru prigrūsta šimtuose bažnyčių podėliu. Beje, kuriuo momentu tie unikalūs dirbiniai peržengia neapčiuopiamą ribą, kai tampa menu? Kai nustoja tarnauti (Bažnyčiai, valdovui, cechui)? Bet ar klasikinės meno istorijos laikais garsieji menininkai netarnavo? Juk kas antras buvo rūmų menininkas ar dirbo pagal vyskupų užsakymą. Ta močiutė iš parodos turbūt tik numotų ranka į tokias ir panašias mintis.

Gerai, eikime arčiau šių dienų. Tarkime, literatūros teoretikas Michailas Bachtinas teigia, kad mokslas, menas ir gyvenimas susivienija tik juos apimančioje asmenybės vienovėje. Dar sako, kad „kai žmogus mene, jo nėra gyvenime, ir atvirkščiai“. Jei močiutės rankdarbius ižūliai nors trumpam pavadintume menu, tai toje autoje antklodėje bus ir menas, ir gyvenimas. Moterėlei niekuomet nekiltų minčių apie menu suliejimą su gyvenimu. Ten vis-

kas jau taip sulieta, kad labiau nėra kur. Todėl man, nepaisant visu sudėtingų ir galbūt neteisingai interpretuojamų kitų žmonių protinę minčių, kartais atrodo, kad kasdiene kūryba, o tiksliau, pats gyvenimas sąmoningai ar pusiau sąmoningai yra didysis menas, nors ir slapčia. Gyvenimas, žinoma, nėra profesija, tačiau jei viską pasigaminai pats – ir buičiai naudojamus daiktus, ir tuos gražius bei prasmingus, kur kabini ant sienos, tai galerijos ir žinovai tam-pa tik įdomybe, o ne kažkuo būtinu.

Aš manau, kad ta močiutė yra menininkė iš bevardžių kūrėjų klano, o Galina Sviridova – jungiamoji grandis tarp gyvenimo, sulieto su menu, ir to, kur šie laikomi atskirai. Kažkuria prasme jos abi menininkės.

*Paroda veikia iki rugpjūčio 11 d.
„Artifex“ (Gaono g. 1, Vilnius) dirba antradieniais–penktadieniais 12–19 val., šeštadieniais 12–17 val.*

Dideli mažu dalelių dėsniai

ATKELTA IŠ 1 PSL.

nas, o labiausiai norisi papasakoti apie gyvenimą tarp dviejų vasarų. Kuris skobtas ranka, atkartojančia tévo, senelio ir prosenelių judeisius. To, kuris saugo kažkokius neįžodin-tus dėsnius. Tokiu būdu Vytauto Valiaus kūryba susijusi su (lietuvių liaudies) tradicija, tačiau, mano supratimui, šiuose sijimosi galutinis tikslas yra gamta pačia pläčiausia prasme – nuo atomų iki galaktikų. Jo grafikos tekštūros primena senos pušies žievę, samanas, atspindžius ant vandens. Tai, kas sudaryta iš keilių matymo sluoksnių ir būtinai turi gelmę.

Nuosekliai puoselėjama per visas kūrybą vidinių struktūrų suvokimo siekiams nurodo, kad Valiaus pa-

saulėjauta yra itin vientisa ir kad jai būdingas tam tikras filosofiškumo užtaisais. Visa tai kalba apie pastangas suvokti save ir pasaulį. Dailininkas tai daro susitelkės, netriukšmin-gai, atsargiai. Pasivaikščiojus po parodą lieka ramybės pojūtis, lyg pabuvus miške, kur išpuštū sukuria mažų detalių visuma.

Jubiliejaus proga buvo pristatyta ne tik paroda, bet ir naujas Vytauto Valiaus kūrybos albumas „Smiltys“.

*Paroda veikia iki rugpjūčio 4 d.
„Titaniko“ II a. Ekspozicijų salė (Maironio g. 3, Vilnius) dirba antradieniais–penktadieniais 12–18 val., šeštadieniais 12–15 val.*

Vytautas Valius. Be pavadinimo

R. VIRKUČIO NUOTR.

Realybė visu savo nerealistiškumu

Šeštoji Berlyno bienalė

Eglė Mikalajūnaitė

Šią vasarą vyko viena svarbiausių Europos bienalių, išskirtinė ir žadinanti ypatingus lūkesčius jau vien tuo, kad rengiama mieste – realiame Europos šiuolaikinio meno centre. Šeštoji Berlyno bienalė pavadinimu „Kas laukia tenai“ („What is Waiting Out There“), kuratorės Kathrin Rhomberg žodžiais tariant, pristatė „menines pozicijas, kreipiančias savo žvilgsnius į išorę – į realybę“.

Pasklidusi po šešias vietas, dalį ekspozicijos bienalė išlaikė savo senojoje būstinėje Kunstverke, bet kritinė parodos masė persikelė į didžiausios Vokietijos turkų bendruomenės teritorijoje esantį buvusį islamiškų vedybų centrą, aplieštą penkiaukštį pastatą, vadintą tiejosiog Oranieno aikštės nr. 17.

Praeiusais metais antra „didžioji erdvė“ buvo Naujoji galerija (Neue Galerie). Vienas iš bienalės netikėtumų – Michaelo Friedo kuruota nesenai į dienos šviesą ištrauktu XIX a. vokiečių dailininko realisto Adolpho Menzelio paroda.

Ji buvo pristatyta Senojoje galerijoje (Alte Galerie). Papildomos mažosios erdvės (galerija, butas, industrijinės patalpos), kaip ir Oranieno aikštės pastatas, buvo išsimičiusios po menininkų pamėgtą Kroicburgo rajoną – sprendimas persikelė į Kroicburgą nukreipė dėmesį nuo jau pereikvotos Berlyno sienos temos (V bienalėje Kunstverkų ir Naujaugų galerijų papildė į Šaltojo karo pracių apeluojančios atviros erdvės buvusios Berlyno sienos vietoje), į dabarties procesus. Idomu, kad žvilgsni į „realybę“ kreipianti paroda neįsėjo į atviras erdvės – pasak kuratorių, tai buvo sąmoningas sprendimas, atsišakant siekiu ištrinti ribas tarp meno ir realybės ir bandant apmasyti neišvengiamų tebeegzistuojančių ribų reikšmę, kartu raginant pažvelgti į išorę.

Humoristiskai galima sakyt, kad šiometinė bienalė atstovavo „ekologiskam“ požiūriui. Pirma, kadaangi parodoje dalyvavo tik 43 menininkai, ekspozicija galėjo būti išdėstyta laisviau, atskiri menininkai gavo pakankamai daug erdvės, pristatyti keletas ar daugiau menininko kūrinių. Vien jauniausio parodos menininko Petrito Halilajo (Kosovas) darbai buvo išdėstyti per du Kunstverko aukštus. O viename iš Kunstverko aukštų, išryškinant tam tikrus architektūrinius sprendimus, apskritai buvo palikta tuščia salė. Šiuo iš pažiūros nežymiuojimui buvo susidorota su nuolat bienalėms prikaišiojamu prekybos centro principu, kai dalyvauja itin daug menininkų ir neįmanoma skirti pakankamai laiko kickvienam kūriniui, todėl arba nukenčia visi kūrinių, arba dalis jų praleidžiamas pro akis, arba apžiūrėti parodą reikiava savaite. „Reducijos ir koncentracijos principų“ testinumas buvo nuosekliai išlaikytas visoje parodos

struktūroje – tiek Michaelo Schmidto sukurtame parodos reklamos vizualiniame identitete (pabrėžtinai paprastai apsirengusiu (kartais neapsirengusiu) moterų kūno dalių ir veidių be makiažo fotografijos), tiek renkantis neoficialias, nepompastiškas ekspozicines erdves, tiek pačiuose kūriniuose, dažnai atlaktuose minimaliomis priemonėmis (bet ne minimaliai išraiška) ir organiškai išsiliejančiuose į parodines erdvės fizine ir konceptualia prasme.

Savo tema – žvilgsniu (iš savo uždaruo pasaulio, meno pasaulio, parodos salės) į išorę, t.y. pasaulio realybę – paroda atrodė oponuojanti pastaruosius penkerius metus vyraujančioms parodoms, skirtoms neapčiuopiamoms, nesuvokiamoms, neįvardijamoms, paslaptinėms realybėms, procesams. Iš pirmo žvilgsnio tokia opozicija galėjo būti suvokta ir kaip žingsnis atgal, t.y. kaip prieš gerą dešimtmetį išpopuliarėjusių politinių, socialinių temų plėtra. Iš tiesų, dalis kūrinių krypo į tą pusę, bet apskritai paroda atrodė neretrogradiška, aktuali, pateikianti apmąstyta viziją.

Norėdama geriau išryškinti poslinkį nuo ankstesnės parodose vyvavusių tendencijų link dabartinėje bienalėje išryškėjusių idėjų, trupam sugrįšiu prie etapinių maždaug prieš dešimtmetį vykusių parodų. X ir XI parodose „Documenta“ (kaip ir, beje, paskutinėje Stambulo bienalėje) esminis atsvaras taškas tam tikra prasme taip pat buvo „realybė“ (politinė-socialinė realybė), kurioje egzistuoja ir menas – elementas, galintis ją komentuoti ir aktyviai joje veikti, pateikti oficialiai politikai alternatyvius bendradarbiavimo, informavimo ir kt. modelius. X jubiliejinėje Catherine David kuruotoje parodoje „Documenta“ (1997) XX a. antrosios pušės kūrinių buvo pateikti politiniam mejuos lydėjusiam kontekste.

XI (kuratorius – Okwui Enzer, 2002)

strategijos, iškeliančios parodą į periferijas, palaikančios bendradarbiavimą (kuratorius, rengdamas parodą, kolaboravo su šešiais kitaip savo pakviestais kuratoriais) bei proceso pobūdį.

Pastaraisiais metais panašią temą atgaivino Kroatijos kolektyvo WHW kuruota Stambulo bienalė „Kokios žmonijos išgyvenimo priežastys?“ („What Keeps Mankind Alive?“, 2009), skirta politiskai angažuotam menui. Kritinė jos masė sudarė ne Vakaruose gyvenančių menininkų kūryba. (Kaip vieną iš įdomesnių kuravimo aspektų galima išskirti tai, kad kataloge konkretūs skaičiai ir faktai buvo išvengiamas parodos organizavimo procesas ir biudžeto paskirstymas.)

„What is Waiting Out There“, pateikianti nemažai politinių meno kūrinių, priminė minėtās parodas, tačiau, žvelgiant atidžiai, politinė plotmė buvo tik vienas iš parodos sluoksniių, jeinantis į plačiau suvokiamos realybės kūną, apimantį taip pat nepolitizuotą asmeninę, intymią kasdienybę, buitį ir kt. aspektus. „Nebéra realybės, kuri nebūtų įtarima tesanti iliuzija ar konstruktas“, teigia parodos kuratorė Kathrin Rhomberg. Šis teiginys, siekiantis nusakyti dabartinę globalią jauseną, gali taip pat skambeti ir kaip užuominia į pastarųjų metų parodas (kalbant apie bienales – IX Baltijos trienalę (2005), V Berlyno bienalę „When Things Cast no Shadow“ (2008), paskutinę „Manifesta“ (2008) ir kt.), kuriose daug kalbėta apie alternatyvias realybės, nesuvokiamus procesus ir kt. „What is Waiting Out There“ ir išplėtė „realybę“ į kasdienybęs, buities sferas, ir taip pat apmąstėjo slypintį „netikrumo“ aspektą: kitaip nei anose parodose, kur netikrumas buvo išryškintas ir iškeltas į pirmą planą, ji pozicionavo kaip neišvengiamą kasdienybęs dalį ir taip iš neįsaiškinamų, keliasluoksniių, neišspainioja-

procesus kalbantis vokiečių menininko Adriano Lohmüllerio kūriny „Namas tebestovi“ („Das Haus bleibt still“), kuris aprėpė visą Oranieno aikštės nr. 17 pastatą. Kūrinių sudarantis mechanizmas, nors ab-

nyje „Didieji pasikeitimai. Dvasišumas mene, vėl“ („Great Transformations: On the Spiritual in Art, Again“) Dieteris Roelstraete kritikavo „šiuolaikinį kultūrinį domėjimą magija, okultizmu, dvasine

Adrian Lohmüller. „Namas tebestovi“. 2010 m.

U. WALTER NUOTRAUKOS

surdiškas ir beprasmiškas, kartu atrodė kaip natūrali statinio inžinerijos dalis: keturiuose pastato aukštuteose esančiuose konteineriuose besirenkantis vanduo žiūrovui matomas vamzdžiai leidosi į apatinį aukštą, kur varvėjo ant druskos luito, o per jį – ant čiužinio, ėsdamas pastarojo medžią ir garuodamas į parodinę erdvę. Kiek panašu – neologiskos kasdienybės – principu veikė ir slovakų Romano Ondáko kūriny: beveik visą pirmą Oranieno aikštės nr. 17 aukštą užimanti didžiulę, vasarą praktiškai nereikalinančią rūbinę.

Nepaisant atstumo laike, į parodą nuosekliai išsiliojo XIX a. dailininko Adolpho Menzelio realistiniai kūriniai – geras pavyzdys galėtų būti Michaelo Friedo analizuotas paveikslas „Kambarys su balkonu“. Iš pirmo žvilgsnio tai yra realistinis – kaip ir dauguma Menzelio kūrinių, išskirtinės estetikos – interjerą vaizduojantis kūrinių. Tačiau, išžiūrėjus atidžiau, veidrodžyje atsispinkinti sofa „realiam kambaryje“ nenutapta, arba, tiksliau, vietojje jos téra sofos kontūrus primenant spalvinę dėmę.

Maždaug prieš metus žurnale „Afterall“ išspaustintame straips-

plotme ir religine patirtimi“, laikydamas jį paviršutinišku ējimu „įtamsą“ („turiu pripažinti, kad jau ilgai smaginuosi fantazuodamas vėl įjungti šviesas – muziejuose, meno institucijose ir galerijose visame pasaulyje“). Nors, mano akimis, domėjimasis šiaiš dalykais buvo savaikaikis ir įdomus procesas, veikęs kaip atsakas dažnai pernelyg „aiškiams“ politiniam-socialiniam meniniui, Dieterio Roelstraete's straipsnis man pasirodė prasmingas tuo, kad suformulavo naujo atsako poreikį. Šiometinė Berlyno bienalė, nors ir ne be trūkumų (vienas jų – didelė koncentracija kartais pernelyg vienas į kitą panašių politinių dokumentinių filmų – pvz., Benardo Bazile „Les Manifs“ ir Minerovo Cuevas „Dissidence“ – demonstracijų dokumentacijos Paryžiuje ir Meksike), pateikė rimtą ir patrauklų atsaką, slypintį į akis nekrintančiuose, bet svariuose kuratoriniuose sprendimiuose ir, žinoma, pačiuose eksponuojamuose meno kūriniuose.

Bienalė vyko birželio 11 – rugpjūčio 8 dienomis.

Roman Ondák. „Zona“. 2010 m.

bienalėje didelę dalį sudarė menas (dažnai dokumentinio tipo) iš pokoloninių šalių, pati paroda buvo išskaidyta į paralelinius renginius Austrijoje, Vokietijoje, Indijoje ir Nigerijoje. Ją sudarė daug kūrinių laboratorijų, seminarų ir t.t. Politiski buvo ir kūriniai, ir parodos

mūsų procesų atėmė jų išimtinį statusą.

Ši idėja gana skaidriai atsiskleidė tiek bendrame parodos vaizde, tiek atskiruose kūriniuose, kurių keletą paminėjus. Vienas iš išimtinų parodos kūrinių – apie kolektyvinę pasamonėje vykstančius

Kuo tapo suaugę Pepé Ilgakojinė ir Kalis Blumkvistas?

Paskutinis Stiego Larssonoo intervju

Šią vasarą ir Lietuvą pasiekė pa-saulyje jau ne vienus metus trun-kanti „Millenium“ karštligė. Lietu-viškai pasirodė Stiego Larssonoo detektyvai, kino teatruose rodoma vieno jų ekranizacija – Nielso Ardeno Oplevo filmas „Mergina su drakono tatuirute“.

Stiegas Larssonas (1954–2004) – švedų žurnalistas ir rašytojas. Jis neslėpė savo kairiųjų pažiūrų, rėmė antifašistinius judėjimus. Pasaulinę šlovę jam atnešė po mirties išleista trilogija „Millenium“. 2008 m. Larssonas buvo antras geriausiai parduodamas knygų autorius pasaulyje. Iki 2010 m. kovo pasaulyje parduota 27 milijonai jo trilogijos egzempliorių, į Švediją plūsta milijonai rašytojo gerbėjų. Speci-liai jiems rengiamos ekskursijos Larssonoo kelias. Pateikiame su-trumpintą Lasse's Winklerio tekštą apie rašytoją, šią vasarą išspaustintą „The Daily Telegraph“.

Vieną saulėtą 2004-ųjų rugsėjo dieną ant parko suolelio priešais pa-rodų centrą, kuriame vyko Geteborgo knygų mugė, prie mančes prisėdo švedų leidėjas Henris Holmbergas. Jis pasakė, kad ką tik perskaitė tris savo draugo parašytų romanų ran-krašius. Ir pridūrė, kad netrukus jų autorius Stiegas Larssonas taps geriausiai pasaulyje žinomu švedų rašytoju, garsesniu net už Hennin-gą Mankellą.

Tuomet Mankellas jau buvo spē-jęs užkariauti beveik visą pasaulyjį ir parduoti beveik 20 milijonų knygų. Larssonas, tuomet dirbęs antiras-tinio žurnalo „Expo“ redaktoriumi (žurnalą jis ikūrė 1995 m., po neo-nacijų atliktų žmogžudysčių ban-gos), nebubo išspausdinęs nė vienos prozos eilutės. Jei teiginys nebūtų išsprūdės iš Holmbergo lūpu, bū-čiau palydėjės jį juoku ir palaikės nevykusia fantazija. Tačiau pasitikė-jau Holmbergo skoniui. Mane suin-trigavo faktas, kad tasai Larssonas baigė visą trilogiją ir tik tada nu-sprendė parodyti ją leidėjui. Kitą dieną paskambinai Larssonui ir pa-klausiau, ar sutiks man duoti inter-viu.

Po kelių savaičių, 2004 m. spalio 27 d., mes susitikome „Expo“ re-dakcijoje Stokholme. Blėstančios dienos šviesa skverbėsi į kambarį, kuriame stovėjo paprastas stalas, dvi cilindrinės kėdės ir lempa. Penkias-dešimtmetis Larssonas, prisiekęs rūkorius, atrodė išsekės. Po jo mir-ties buvo daug rašyta apie žudantį darbo tempą, atrodytų, nežmoniš-ką sugebėjimą rašyti be pertraukų, ištisas valandas. Akivaizdžiai tai jam nebuvo į gera. Iki mums susi-tinkant Larssonas buvo žinomas tik iš „Expo“ puslapiuose skelbtų straipsnių, demaskuojančių rasizmą

ir fašistines organizacijas. Publikacijos patraukė visuomenės dėmesį, jį net grasis nužudyti.

Nors Larssonas gyveno kartu su savo ilgamete meilėje Eva Gabrielsson, jo pavardės nebuvo nei prie jų buto durų, nei jokioje ofi-cialioje duomenų bazėje. Iseidami iš namų, jie stengėsi vengti rutinos – kartais išcidavo pro paradines, kartais – pro kiemo duris, kartais nau-dodavosi išėjimu pro rūsi. Larssonas buvo pasėtas, bet tada iš jo dar nie-kas neįšaugo.

Tik 2001 m. gimė sumanymas, iš kurio galėjo atsirasti „Millenium“ trilogija. „Prisiminiau Astrid Lindgren sekurą Pepę Ilgakojinę. Pa-klausiau savęs, kaip Pepé atrodytu dabar, būdama suaugusi moteris? Kaip ją vadintų? Gal sociopate? Ar hiperaktyvia? Ne. Pepé paprasčiausiai būtų žmogus, kuris visuomenę matytų kitaip. Pamaniau, kad jis bus dvidešimt penkerių atstumtoji, be draugų, visiškai neprisitaikiusi gyventi visuomenėje. Toks buvo ma-no pirminis sumanymas.“ Iš šio sumanymo laikui bėgant atsirado ypatingas Larssonoo romanų perso-nažas Lisbet Salander.

Tačiau žurnalistas jautė, kad Salander privalo turėti atvarsą, jei jis nori, kad knyga sulauktų sėkmės. Todėl dar kartą pasinėrė į Lindgren prozą, kad surastų joje personažą berniuką – detektyvą Kalę Blumkvistą. „Tik mano Kalei buvo 45-eri ir jis buvo žurnalistas. Altruistiskas ponas visažinis, kuris leidžia žurnalą „Millenium“. Romanas turėjo rutu-liotis aplink žurnale dirbančius žmones.“

Pensiju fondas

Larssonas gerai išmanė kriminalinių romanų konstrukciją. Dirbdamas spaudos agentūroje, kiekvieną pavasarį ir rudenį jis rašė į švedų kalbą išverstų detektyvų recenzijas:

„Visada išrinkdavau penkis geriausius romanus ir apie juos parašydavau. Tarp tų išrinktujų buvo Saros Paretsky, Val McDermid, Elisabeth George ir Minette Walters knygos. Keistai sutapus aplinkybėms dažniausiai girdavau moteris rašytojas.“

Savo trilogijoje Larssonas žaidžia žanro konvencijomis. Pirmoji jos dalis „Mergina su drakono tatuirute“ (kitas knygos pavadinimas „Vyrai, kurie nekenčia moterų“) – tai klasikinė istorija „kas tai padarė“ su afera fone. Antroji „Mergina, kuri žaidė su ugnimi“ eksplao-

tuoja „vienišo keršytojo“ siužeta. Trečioji „Smėlio pilis, kuri sugriuvo“ yra šnipų romano ir teisiniu trileriu mišinys. Larssonas: „Visą gyvenimą skaičiau kriminalinius romanus. Juose man nepatiko tai, kad koncentruojamas į vieną arba du per-sonažus, bet nekalbama apie visuomenę. Norėjau atskiratyt schemos: pagrindinis herojus, antrojo plano personažas ir keli personažai, ku-riantys foną. Iš tikrųjų žmonės funkcionuoja visuomenėje. Mano knygoje antraplanių personažai ne tik retkarčiais pasirodo, kad iš-spausta keliai frazes, bet bendrauja tarpusavyje ir veikia ikyviku eiga. Jie nekuria atskirų pasaulių.“

Kai Larssonas baigė savo romanus, jų rankraščiai pateko ne iškart į leidyklą „Nordstets“, kuri juos ga-liusiai ir išleido, bet pirmiau į popu-liariausiu knygų leidyklą „Piratflor-laget“. Tačiau ten niekas neatplėše Larssonovo. Jo draugas, žinomas švedų žurnalistas ir „Expo“ tarybos pirminkinas, nunešė trilogiją „Nord-stets“. Kaip sakoma, visa kita jau ta-po istorija.

Paklausiau Larssonoo, ko jis tikė-josi, siūlydamas rankraščius leidykloms. „Jei norėčiau būti sarkastiškas, pasakyčiau, kad nelaukiau nieko. Bet juk kiekvienas, užsidir-bantis pragyvenimui rašymu, tiki, kad jo kūryba turi komercinę ver-tę, tiesa? Manau, kad mano knygos yra geros ir todėl norėjau jas publis-kuoti. Tai – mano pensijos fondas.“

Daug kas svarsto, kodėl, baigės vieną knygą, Larssonas nesiémė iš-kart jos reklamuoti, kaip kad daro dauguma rašytojų. Kodėl laukė, kol baigis visas tris? Jis atsakė klausimą į klausimą: „O kodėl ne? Parašiau jas pramogai. Nekūruiu išitikinęs, kad jos bus išspausdintos. Be to, vis-ka pasidaro aišku tik trečioje da-lyje. Dabar jau turiu tam tikrą pa-grindą ir galu parašyti apie savo personažus tiek knygų, kiek užsin-ořiu. Beje, iš pradžių buvau suma-nęs parašyti penkis romanus.“

Ar tiesa, kad jau beveik baigė ketvirtą? Larssonas patvirtino:

Premjeros

Paskutinio partizano istorija naujame filme

Rugsėjo 8 d. 19 val. „Skalvijos“ kino centre bus parodytas režisie-rius Algimanto Maceinos dokumentinis filmas „Paskutinis“. Jame prisimename vienas paskutinių Lietuvos partizanų Antanas Kraujalis-Siaubūnas, kuris, prasidėjus sovietų okupacijai, kartu su dvem vyresnėmis seserimis tapo partizanų ryšininku, o nuo 1948 m. ištraukė į partizaninį judėjimą ir aktyviai kovojo, slapstydamasis miškuose, iki žūties 1965 m. kovo 17 dieną.

„Taip. Dirbu gretai, o kriminalines knygas rašyti ypač lengva. Daug sunkiau parašyti tūkstančio žodžių straipsnį, kuriame viskas turi būti itin tikslu.“

Šimtai serijos knygų

Larssonas man pasakė parašęs beveik 150 naujo romano puslapį. Kai susitikome, jis jau buvo pardavęs savo knygų teises vokiečių leidyklai. Tai buvo pirmoji jo pasirašyta užsienio sutartis, tik suteikusi nuojaudą, kas atsitinka vėliau. Nors dar nebuvo gavęs jokių pinigų, Larssonas žinojo, kad „čekis, kuriuo su-mokėsi už butą“, jau kelyje.

Paklausiau apie ateities planus. Kiek „Millenium“ serijos romanų jis dar rengiasi parašyti? „Galiu parašyti šimtus šios serijos knygų. Nematau jokių kliūčių su salyga, kad kas nors jas norės leisti, o žmonės norės jas skaityti.“

Praėjus trimis savaitėms po mūsų pokalbio, stovėjau prigrūstame Stokholmo stoties perone, kai suskambo telefonas. Tai buvo Ake Edwardsonas – Larssonoo draugas ir kriminalinių romanų autorius: „Ar girdėjai? Stiegas Larssonas mirė.“

Laikas man sustojo, o aplinkiniai garsai pavirto tyliu šnabždesiu. Gal tai nevykės pokštas? Ar įmanoma, kad Larssono nebūtų tarp gyvujų? Juk ką tik su juo kalbėjau. Mūsų žurnalas ką tik išspausdino straipsnį, pranašaujantį jam šviesią ateiti.

Kai telefonas išsijungė, pagalvo-jau apie vokiečių leidyklas avansa, apie pinigus, kurie turėjo pradėti naujų Larssonoo gyvenimo etapą. Vi-sa tai man atrodė taip neteisinga, neprasmiska.

Daugelį metų, kurie praėjo nuo rašytojo mirties, mintyse ne kartą grždavau prie mūsų vienintelio su-sitikimo. Iki šiol stebina gilius Larssonoo išitikinimas, kad jo knygos at-ne sėkmę. Ir negaliu susilaikyti nepagalvojės, kiek dar nuostabiu knygų jis būtų padovanojęs pasau-liui, jei būtų likęs su mumis šiek tiek ilgiau.

PARENĖ KORA ROČKINĖ

Filmo autorius kalbina kraštoto-riinkus, A. Kraujalio artimuosius – seseris, žmoną. Pasitelkęs jų prisiminimus, archyvinę medžiagą, A. Maceina atkuria dramatišką vie-nos šeimos istoriją. Šeimos, kuri ne-siliovė tikėjusi neprilausoma Lie-tuvą.

A. Maceinos filmografija nėra il-ga, tačiau jau pirmasis dokumentinių režisieriaus filmas „Juoda dėžė“ (1994 m.) privertė žūrovus suklus-ti. Režisierius filmuose kalba apie tai, kas jam asmeniškai rūpi, su kuo jis pats yra susijęs.

„SKALVIJOS“ INF.

Kieno žolė saldesnė?

Krësle prie televizoriaus

Vieną ankstyvą rugpjūčio rytą vėdžiojau savo šunelių išprastais takais. Kol lietuvių architektai dar nebuvo surentę savo absurdžio atsako Kazimiro Malevičiaus „Juodajam kvadratui“, abu su šuneliu mėgome skvereli prie prokuratūros. Tėn auga žolė, kurią mėgsta parupšnoti ne tik mano keturkojis. Taip tėvai, apie kurį rašau, skverelyje aptikome naujus „statinius“ – šukiaiš apkarstyta kefodilių palapinę ir lauko tualetą. Šunelis émė pešioti žolę ir staiga iš palapinės pasigirdo sacharininis moteriškas balsas: „Štai ir žolėlė pas mus saldesnė...“ Mes ten vaikstom jau penkerius metus, bet naktį skverė praleidus Kauno ponai buvo išsitinkini, kad skveras – jos.

Prisiminiau saldžiąją ponią ir po ne vieną vilnietį papiktinusio, švelnių tariant, vulgaraus TV3 sezono pristatymo pačiamie miesto centre (vieša erdvė negali pusę dienos priklausyti vienai komercinei televizijai), ir pasižiūrėjės pirmą TV3 serialo „Drąsos kaina“ seriją. Pagrindiniai personažai – skustagalvis (Rolandas Boravskis) auksine grandine ir violetiniai marškinėliai gali sukelti tik vieną asociaciją. Iš visko sprendiant, jis serialo žiūrovams turi sužadinti gailestį: nesciai nepilnameitė Lina šantažuoja vaikiną, kad kreipis į policiją, o rūpestinga mama nori apsaugoti sūnelį nuo „prostitutės“ ir bijo, kad tik šis neperšaltų. Skustagalvis infantilas turi blondinę seserį gydytoją, kuri negali susilaukti vaikų su savo vyru. Iškart prieš pat pirmąjį serialo peržiūrą TV3 žinių laidoje rodytame anonsse buvo parodytas ir personažas, pavadinamas pedofilu. Titruose pamačiau ir Prokurorą. Iškart matyti, kad tai bus niekšas. Veiksmo

pirmoje serijoje nedaug, leksika – „realistiška“, režisieriaus darbo su aktoriais pėdsakų nepavyko pastebeti. Kaip ir visuose lietuviškuose serialuose, tie, kurie mokėsi vaidinti, pervaидina mažiau už neprofesionalus, o šie, deja, išskirtiniai beveiltiški. Pastebėjau tik, kad Liną vaidinančią merginą išpudingai kalba suvalkietiškai. Ar tai nuoroda į veiksmo vietą, ar į merginos charakterį, nesupratau. Bet laukia dar daug serijų. Tad spėsiu. Pasižiūrėjus pirmajai, didžiausia serialo intriga yra po slapyvardžiais pasislėpę jo autorai. Neturiu nieko prieš slapyvardžius, tik norėčiau žinoti, kodėl spaudoje anksčiau serialo režisierių miadintas Raimundas Banionis staiga dingo iš titrų.

Pats dažnai priekaištaiju lietuvių kinui ir televizijai, kad nebando suvokti tiesiog akys kintančios realybės, bet „Drąsos kaina“ kol kas ne-nuteikė optimistiškai, nes labiau primena mėginių pasikapstyti po nešvarius baltinius. Kita vertus, dviejų komercinių televizijų (TV3 ir LNK) naujojo sezono anonsai tik patvirtino šių televizijų siekį iš degtukų skaldant malkas, šokant ir dainuojant tėsti sėkmings lietuvių liumpenazivimą. Arba sukurti iliuozinę, kad kol vieni skursta ir keikdami valžią bei premjerą Kubilių žiūri televizorių, kiti šoka ir dainuoja. Šoka visi – Seimo narai, televizijos žvaigždės, advokatės, kurtianės, aktoriai... Dainuoja taip pat. Kaip nemigruosi iš tokios šalies, kur nėkas nedirba savo tiesioginio darbo? Televizijos tapo milžiniškais sovietiniais kultūros rūmais, kur nė akimirkai nesiliauja įvairių saviveiklinių būrelių veikla. Kas šoka, kas lipdo serialus, kas sekā baisias pasakas.

Pačias baisiausias, žinoma, sekā Rūta Grinevičiūtė-Janutienė. I TV3 ji atėjo dar ir vesti pokalbių laidos „Kodėl“. Laidos anonsas nusako netik TV3 esmę: „Šou žvaigždžių sukelti skandalai, vedybos, skyrybos ir melodramos dažnai jaudina žiūrovus. Šiemet per TV3 šios temos bus pateikiamos Rūtos Grinevičiūtės-Janutienės stiliumi. Bus ir žurnalistas „arkliukų“ laikomų temų – tauta ir valdžia. Laidos tikslas – reakcija į vias aktualijas.“ Toks pat iškalbingas ir kitos TV3 laidos „Gyvenimas yra gražus“ anonsas: „Kone kickvieną dieną garsių Lietuvos žmonių gyvenimuose nutinka kas nors įdomus – jie įsimylį, tuokiasi, skiriasi, keliauja, patiria smagū ir nemaloniu nuotykių. Neretai ju poelgiai lieka nesuprasti. Šios laidos kūrėjams žvaigždės atveria savo širdis, atskleidžia slapčiausius troškimus ir išgyvenimus, patiki vieninteliam nusvieti vestuves ir jubiliejus, į kuriuos susirenka visas pramogų pašaulio, verslo ir politikos elitas.“

Negaliu susilaikyti „nepareklamavęs“ dar vienos TV3 laidos. Tai – „Žiūrim, ką turim“: „Kiekvieną savaitę politiniame, ekonominiame ir pramogų pasaulyje nutinka begalė priebloškiančių ir pikantiškų naujienų. Tai, kaip politikai dažniausiai stengiasi nuslėpti ir kuo Lietuvos žvaigždūnai mielai nori pasidalinti, praneš laidos vedėjai Sandra Daukšaitė ir intrigoms neabejingas Džiugas Siaurusaitis. TV3 žiūrovų laukus nematyti, bet trokštami reportažai iš lankomiausių renginių užkulisių, karščiausių politinių skandala, žinomiausių šalies žvaigždžių gyvenimo.“ Dabar tik reikia išsitikinti, kuo jos skiriasi viena nuo kitos, nes jei kiekviena laida kickvieną savaitę

„Maksas Manusas“

rodys tai, ką žada, vadinas, gyvename ne Lietuvoje, o tiesiogiai transliuojamojे begalinėje Lotynų Amerikos telenovelėje, kur pusė populiacijos yra žvaigždės ir sekso gigantai. Tai visiškai uždara erdvė, neturinti jokių sąsajų su realia Lietuva, kurioje pedofilai ir žvaigždės, matyt, nesudaro nė vieno gyventojų procento. Bet raktiniai žodžiai „tauta“, „valdžia“, „skandalas“, „žvaigždė“ nesvetimi ir kitoms televizijoms. Matyt, esu nesveikas, nes noriu laidų, kuriose protinė žmonės diskutuoja apie naujas knygas, parodas, koncertus, noriu rimtų politinių diskusijų, laidų apie kaimynų – latvių, estų, lenkų gyvenimą ir istoriją, ekonomikos, mokslo aktualijų. Neabejoju, kad šiaudine skrybėle TV3 reklamoje pasipuošę patriotas Marijonas Mikutavičius ir jo draugai žino geriau, ko reikia lietuvių tautai, bet abejoju, ar tikrai patriotika yra pliurpti niekus, didžiuotis seksualinėmis pergalėmis ir vaizduoti žvaigždes.

Deja, taip norečiau supažindinti su TV3 ideologija, kad nebeliko vienos savaitės filmams. Atsiprašau,

bet šikart tik telegraifiškai apie tris realių žmonių biografijas. *LTV (5 d. 21.15)* rodys Joachimo Roenningo ir Espeno Sandbergo filmą „*Maksas Manusas*“ (2008). Šis pasakojimas apie Pasipriešinimo didvyrių Norvegijoje sumušę visus lankomumo reikordus. *LNK (7 d. 22.40)* parodys Jeano François Richet biografinę juostą „*Žakas Merinas. Mirties insinuktas*“ (2008). Jos herojus – garsiausias prancūzų 7-ojo dešimtmecio nusikaltėlis, kurį nuostabiai suvaidino Vincent'as Casselis. Lietuvos kino teatruse buvo rodyta tik pirmoji dilogijos dalis, viliuosi, kad LNK parodys abi. LNK perkélė „Snubo naktį“ į šeštadienį, bet dar gilesnę naktį, tad ryti (4 d. 00.45) atkreipkite dėmesį į Niki Caro, „*Šiaurės šalį*“ (2005). Filmo herojė (Charlize Theron) buvo pirmojo JAV istorijoje moteris, kuri padavė į teismą bendradarbius, su kuriais priekabiai susidūrė dirbdama. Minesotos geležies kasyklose. Kickviena šalis savo didvyrius pasirenka pati.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

Nauji filmai

Melo spąstuose

Romanu Polanskio „Vaiduoklis“ („The Ghost Writer“, D. Britanija, Prancūzija, Vokietija, 2010) šiemet buvo vienas laukiamiausių Berlinečių filmų. Sutiktas jis puikiai ir pelnė prizą už geriausią režisūrą. Lietuvių platintojai žadėjo rodyti „Vaiduoklį“ iškart po festivalio, bet paskui išleidimo datą vis nukelinėjo, kol vasaros viduryje parodė filmą Kaune. Aišku, be jokios reklamos ar didesnio atgarsio. Panašus likimas išstiko ne vieną rimtą filmą, tad viliuosi, kad pagaliau Vilniuje rodomas „Vaiduoklis“ sulauko savo žiūrovą.

Bet pagal Richardo Harriso romaną sukurtas „Vaiduoklis“ nėra filmas tik intelektualams. Tai puikiai „sukaltas“ politinis trileris, išsaugantis kriminalinės intrigos atomažgą iki pat paskutinio filmo minučių. Neiprastas jis greičiau tuo, kad Polanskis filme sugrįžo prie klasikinės trilerio formulės, verčiančios prisiminti ir Alfredą Hitchcocką, ir, beje, ankstyvaji Polanskį. Įtampa auginama nuo pat pirmų dramatiškų filmo minučių, kai iš kelto pajudėjė automobiliai nuolat

aplenkia vieną, tarsi ištrigusį tamsoje. Grėsmės atmosfera „Vaiduoklyje“ kuriama nuosekliai ir meistriškai, pasitelkiant ne dabar išprastus kompiuterinius triukus, o filmo personažų tikrovę, kuri, regis, nuolat balansuoja ties sapno ir realybės riba. Filmo herojus – taip ir neįvardytas žurnalistas (Ewan McGregor) – apsiima parašyti politiką Adama Lango (Pierce Brosnan) autobiografiją. Mūsų geografinėse platumose tokie autoriai anksčiau buvo vadinti „negrais“, dabar bendrautoriai, beje, pats Polanskis lenkiškai filmo pavadinimą pasiūlė versti „Autorius šmékla“. Polanskis tarsi skatiniai abejoti šių dienų tikrove, kurioje autobiografijas rašo samdyti autorai, o politiką kuria žiniasklaida ir vieną išryškiai patarėjai.

Pirmasis Lango „bendraautorius“ buvo nužudytas, bet politikui išmo-

kėtas milžiniškas honoraras, tad knyga turi būti baigtą. Žurnalistas atvyksta į amerikiečių elito pamėgtą Martos Vynuogyną (neseniai čia išleidžia kitas populiarų knygų autorius – JAV prezidentas Barackas Obama), kur amerikietę vedęs britas Langas turi vasarnamį. Tiesą sakant, šis labiau primena bunkerį, juolab kad netrukus politikas Jame tarsi įkalina pats save. Lango konkurentas apkaltina jį sunkiai nusikaltimais, už kuriuos jam gresia Hamos tribunolas. Tad ir Langas, ir žurnalistas priversti likti saloje. Erdvė apie juos vis labiau susitiraumas, primindama Polanskio filmams itin būdingus klaustrofobijos, spaštų, akligatio motyvus. „Vaiduoklyje“ jie susiejami ir su labirinto motyvu. Žurnalistas klaidžioja po salą, vis labiau priartėdamas prie tiesos ne tik apie savo knygos herojų, bet ir apie

ankstesnio jos autoriaus mirtį.

Polanskis išnaudoja visą klasikinio trilerio arsenalą. Atšiauri rudeniski salos gamta, lietus, šaltos spalvos (operatorius Paweł Edelmanas meistriškai koncentruoja filmo atmosferą) tik pagilina visur tyrančios grėsmės nuotaiką. Daikta (kad ir Lango namas, jo interjeras ar GPS įrangą žurnalisto automobiliuje) yra simboliski ir dviprasmiški. Jie tarsi tyčiosi iš personažų, nenori paklusti, o kartu dar labiau pabrėžia situacijos absurdiškumą. Polanskio humoras, be abejo, sarkastiškas, jis akiavardžiai nepasitiki sudėtingos technikos prigrūstu, bet kiaurai apsimelavusi šiuolaikiniu pasauliu.

Dviprasmiški yra ir pagrindiniai filmo herojai. Langas kadaise norėjo būti aktoriumi, bet tapo politiku, kurio, pasirodo, manipuliuoja kiti. Langas – viešųjų ryšių ir žiniasklaidos kūrinių, jis pats vargu ar ką nors sprendžia. Nors tų sprendimų pasiekimės ir baisios. Tačiau tokie politikai ir yra šių dienų realybė, tuo galį išsitikinti išsijungęs bet kurios šalies žinias. Tokia pat Marionetė yra ir žurnalistas, kuris, pasitelkus vieną filmo frazę, „dalyvauja kuriant globalaus idiotu kultą“.

Žurnalistas aptarnauja politikus, popžvaigždes ir tiesiogiai prisideda prie visuotinio sujotėjimo, tad jo pastangos sužinoti tiesą apie Langą ir ją paskelbti pasauliui mažai mažiausiai atrodo dviprasmiškos.

Dviprasmiškos ir filmo moterys. Lango žmona (Olivia Williams) vaidina idealią politiko žmoną. (Beje, pagrindinė pora man pasirodė pernelyg prikišamai stilizuota *a la buvēs* britų premjeras Tony Blairas ir jo žmona. Politikai pasimiršta greičiau nei filmai.) Lango sekretorė (Kim Cattrall) nuolat verčia abejoti, kas yra iš tikrujų – atsidavusi politikui padėjėja ar šis tas daugiau. Polanskio pasaulyje nėra akiavaizdaus padalijimo į gerus ir blogus. Tačiau jo neapykantos objektas akiavaizdus ir nesikeičia jau seniai. Tai – JAV. „Vaiduoklyje“ Amerika tampa visuotinio blogio simboliu. Tas blogis tyvyrę visur, apnuodija erdvę ir žmonių protus, nori priversti pasaulį žaisti pagal jo nustatytas taisykles. Įkalintas viloje Šveicarijoje filmą užbaigiantis Polanskis, regis, nebeturėjo vilčių, kad gali būti ki-

taip.

ŽIVILĖ PIPINYTÉ

Parodos	Vilniaus Švč. Trejybės Graikų apeigų katalikų bažnyčia	7MD rekomenduoja
VILNIUS	retrospektyvinė kūrybos paroda Liucijos Šulgaitės porceliano kūriniai paroda „Juoda – balta“ nuo 13 d. – festivalio „In Focus“ paroda – Algio Griskevičiaus „Cirkas“	Būtinai užsukite į <i>Nacionalinę dailės galeriją</i> (Konstitucijos pr. 22, Vilnius) apžiūrėti parodos „Nuoboduly“ (Tarptautinio fotografijos meno festivalio „IN FOCUS 2010“ dalis) – ne tik tam, kad galbūt pakeistumėte požiūrį į nuobodžiavimą. Parodoje galima gyvai pamatyti dabar jau garsių fotografių darbus, susipažinti su menotyrininkės Agnės Narušytės ižvalgomis iš jos puikios disertacijos, vėliau tapusios knyga „Nuobodulio estetika Lietuvos fotografijoje“. Kartu galésite nuspręsti, ką manote apie kitos kuratoriés Eglės Deltuvaitės bandymus papildyti ekspoziciją naujais darbais.
Nacionalinė dailės galerija <i>Konstitucijos pr. 22</i> XX a. Lietuvos dailės ekspozicija Tarptautinio fotografijos meno festivalio „In Focus 2010“ paroda „Nuoboduly“ Paroda „Moters laikas: skulptūra ir kinas“ Algimanto Kunčiaus paroda „Rekonstrukcijos“	Dizaino inovacijų centras „Titanikas“ <i>Maironio g. 3</i> iki 4 d. – Vytauto Valiaus (1930–2004) kūrybos paroda	Buvęs duonos fabrikas <i>Saltoniškių g. 7</i> Jaunuji Baltijos šalių menininkų paroda „Zugzwang“
Vilniaus paveikslų galerija <i>Didžioji g. 4</i> Chodkevičių rūmu klasicistiniai interjerai Lietuvos dailė XVI–XIX a. iki 5 d. – Jono Rimšos (1903–1978) kūrybos paroda „Tropikų šaukmas: Argentina-Bolivijs-Taitis“	Vilniaus fotografijos galerija <i>Stiklių g. 4</i> Festivalio „In Focus“ paroda – Kristinos Sereikaitės „Esu. Būsiu“	KAUNAS M. Žilinsko dailės galerija <i>Nepriklausomybės a. 12</i> Nacionalinio M.K. Čiurlionio dailės muziejaus užsienio dailės kūriniai – senovės pasaulio menas, XVII–XX a. pasaulio taikomoji dailė, XVI–XX a. Europos dailė (tarp jų ir M. Žilinsko dovanoti paveikslai bei skulptūros)
Radvilių rūmai <i>Vilniaus g. 22</i> Lietuvių išeivijos kūrybos paroda „Dovana Neprisklausomai Lietuvai“	„Prospekt“ fotografijos galerija <i>Gedimino pr. 43</i> iki 4 d. – tarptautinio fotografijų konkursu laureatų paroda „Fotosofija“	nuo 4 d. – Lietuvos vardo tūkstantmečiui skirta IV Lietuvos rašto meno paroda nuo 9 d. – festivalio „Kaunas Photo 2010“ paroda „Duetai ir dvikovas“
Taikomosios dailės muziejus <i>Arsenalo g. 3 A</i> Paroda „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų radiniai“ Vytauto Urbanavičiaus darbų paroda „Sugrąžinta iš praeities“	Teatro, muzikos ir kino muziejus <i>Vilniaus g. 41</i> Paroda „Lietuvos kinas. 1909–2009“ iki 5 d. – Jevgenijaus Fridlino (Kazakstanas) tapyba	Kauno paveikslų galerija <i>K. Donelaičio g. 16</i> Algimanto Miškinio Lietuvos dailės kolekcijos ekspozicija
Lietuvos nacionalinis muziejus Naujasis arsenatas <i>Arsenalo g. 1</i> Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorija Lietuva carų valdžioje Lietuvos valstiečių buities kultūra Kryždirbystė nuo 8 d. – „Lietuvių liaudies muzikos instrumentai“	Gintaro muziejuς-galerija <i>Šv. Mykolo g. 8</i> Šiuolaikinių lietuvių menininkų darbai su gintaru; Baltijos gintaro atsiradimo istorija; XV a. pabaigos keramikos degimo krosnys; gintaro inkliužų kolekcija; Juodkrantės lobis; XIV a. pabaigos kaulo dirbtuvų radiniai; liaudies meistrų gintaro dirbinių paroda	Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus <i>V. Putvinskio g. 55</i> Atnaujinta M.K. Čiurlionio kūriniai ekspozicija XX a. I p. Lietuvos dailės ekspozicija Lietuvių liaudies meno ekspozicija, susidant iš vaizduojamosios (skulptūros, grafikos) ir taikomosios (tekstilė, medžio dirbiniai) dailės kūriniai bei nuotraukų iš Adomo Varno rinkinio Budinišinių ritininių piešinių paroda
Kazio Varnelio namai-muziejus <i>Didžioji g. 26</i> K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija <i>Lankymas antradienį – šeštadienį iš anksto susitarus tel. 279 1644</i>	Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos parodų salė <i>Šv. Jono g. 11</i> nuo 8 d. – mozaikų paroda „Tapatybės ženkli“	Maironio lietuvių literatūros muziejus <i>Rotušės a. 13</i> „Antanui Strazdui – 250“ „Ir plunksna rašalą taškai“ (Henrikui Radauskui – 100) „...poezija ir meilė ištikimiausios mano gyvenimo palydovės...“ (Kotryna Grigaityci – 100) „Rašytojai ateitininkai (1910–1940)“ „Kultūrinė tarpukario spauda – tarp iššūkių ir tolerancijos“
Bažnytinio paveldo muziejus <i>Šv. Mykolo g. 9</i> Bažnytinio paveldo muziejus ekspozicija	Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka <i>Trakų g. 10</i> nuo 6 d. – Pavelo Voitechovičiaus fotoparoda „Naktis. Priklasomybė“ Elenos Grudzinskaitės paroda „Asociacijos“	Keramikos muziejus <i>Rotušės a. 15</i> Kęstučio Mikėno ir Algimanto Patamsio keramikos darbų paroda
„Lietuvos aido“ galerija <i>Žemaitijos g. 11</i> Adolio-Jono Krištopaičio (1925–2000) paroda „Tapyti minti“	Stasio Vainiūno namai <i>A. Goštauto g. 2–41</i> iki 8 d. – Egilio Skujos, Arūno Vasiliausko, Giedrės Riškutės, Algimanto Švėgždos, Juragio Burkšaičio, Eugenijos Pilypaitienės, Ramūnės Lebedytės, Kosto Dockaus, Dalios Dubonienės, Živilės Vasiliauskienės, Valentos Leimonto ir kt. darbų paroda	Adelės ir Pauliaus Galaunių namai <i>Vydūno al. 2</i> Memorialiniai kambariai ir biblioteka; P. Galaunės surinktos grafikos, ekslibrisų, bibliofilinių knygų ir liaudies meno kolekcijos; XXVII knygos mėgėjų draugijos veiklai skirta ekspozicija; Nepriklausomybės akto signataro K. Bizausko kambarys Rūtos Jobukoniénės kūrybos paroda „Lietuvos šilko kelias“
LDS galerija „Kairė-dešinė“ <i>Latako g. 3</i> nuo 7 d. – festivalio „In Focus“ paroda – Przemysłavo Pokryckio „Iniciacijos“	A. ir A. Tamošaičių galerija „Židiny“ <i>Dominikanų g. 15</i> Galerijoje eksponuojami lietuvių liaudies drabužiai ir audiniai, Tamošaičių kūriniai Janinos Monukės Marks gobelenų paroda „8 pavasariai, vasaros, rudenys ir žiemos“	KLAIPĖDA Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija <i>Liepų g. 33</i> Prano Domšaičio tapybos ekspozicija Genovaitės Kazokienės dovanotos kolekcijos paroda „Australijos ir Okeanijos tautų menas“
Galerija „Vartai“ <i>Vilniaus g. 39</i> nuo 7 d. – „Artscape“: Lenkija. Rafalas Bujnowskis, Ray Bartkus	Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centras <i>Naugarduko g. 10/2</i> Nuolatinė ekspozicija „Išsigelbėjės Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ nuo 6 d. – Lasaro Segallo (1891–1957) grafikos darbų paroda „Lasaras Segallas: nuo Vilniaus iki San Paulo“	DAILĖS PARODŲ RŪMAI <i>Aukštajoji g. 1 / Didžioji Vandens g. 2</i> nuo 10 d. – paroda „Vakarų vėjai 2010“
„Akademijos“ galerija <i>Pilies g. 44/2</i> Vangos Gedmantaitės-Galkuviėnės	Galerija „Artifex“ <i>Gaono g. 1</i> iki 11 d. – Galinos Sviridovos kūrybos paroda „Vienos močiutės istorija“	Barotų galerija <i>Aukštajoji g. 3/3a</i> nuo 3 d. – Algio Griskevičiaus paroda „Ir nutylėjimai“
 Vilniaus vaikų ir jaunimo dailės mokykla, pasitinkanti 20-ajį sezoną, kviečia į priėmimą ir atvritų durų dienas. Daugiau informacijos www.dailesmokyka.lt	Meno galerija „Kunstkamera“ <i>Ligoninės g. 4</i> Jono Buračo kūriniai paroda	KULTŪRŲ KOMUNIKACIJŲ CENTRAS <i>Daržų g. 10 / Bažnyčių g. 4</i> iki 5 d. – Sauliaus Paliuko multimedijos
		DRUSKININKAI M.K. Čiurlionio memorialinis muziejus <i>M.K. Čiurlionio g. 35</i> Mstislavo Dobužinskio (1875–1957) grafikos paroda „Lietuva XX a. pr.: architektūros fragmentai“
		TRAKAI Užutrakio dvaro sodyba Paroda „Menamos istorijos“
		BERNARDINŲ BAŽNYČIOS GIEDOJIMO MOKYKLA skelbia mokinį priėmimą Kviečiame 5–15 m. vaikus mokytis muzikos rašto ir giedojimo meno. Priėmimas vyks rugsėjo 3 d. 18 val. Bernardinų bažnyčioje. Mus rasite Maironio g. 10, tel.: 8 68623096, 8 68615469, 2609292 http://giedojimomokyka.visiems.lt , rita@choras.org

7 d. 12 val. – J. Ščiuckio „COLIUKĖ“. Rež. – J. Ščiuckis
8 d. 12 val. – J. Ščiuckio „RAUDON-KEPURAITĖ“. Rež. – J. Ščiuckis
9 d. 12 val. – J. Švarco „PELENĖ“. Rež. ir scenogr. – J. Popovas
10 d. 12 val. – J. Ščiuckio „TRYŠ PARŠIUKAI“. Insc. aut. ir rež. – J. Ščiuckis
12 d. 18 val. – F. Veberio „KVAILIŲ VAKARIENĖ“. Rež. – M. Poliščiukas

Vilniaus teatras „Lėlė“

Didžoji salė
5 d. 12 val. – S. Siudikos „PRINCESĖ IR KIAULIAGANYS“. Rež. – A. Mikutis
12 d. 12 val. – S. Siudikos „TRYŠ PARŠIUKAI“. Rež. – A. Mikutis
Mažoji salė
4 d. 12, 14 val. – „KIŠKIU SUKILIMAS“ (pagal K. Binkio poema). Scen. aut. rež. ir dail. – R. Driežis
5 d. 14 val. – N. Indriūnaitės „PELENĖ“ (Ch. Perrault pasakos motyvais). Rež. – N. Indriūnaitė
11 d. 12, 14 val. – R. Mikučio „LIUNĖS NUOTYKAI“. Rež. – A. Grybauskaitė
12 d. 14 val. – N. Indriūnaitės „MUZIKINĖ DĒŽUTĖ“ (pagal V. Odojevskio pasaką „Miestelis tabokinėje“). Rež. ir dail. – J. Skuratova

„Menų spaustuvė“

3, 4 d. 19 val. „Juodojoje salėje“ – PREMJERA! „PUPI PIPA PUPI“. Rež. – E. Mikulionytė (LMTA IV vaidybos kursas)
3, 5 d. 19 val. „Kišeninėje salėje“ – PREMJERA! „NUTOLĘ TOLIAI“ (poezijos spektaklis pagal P. Širvį). Rež. – C. Graužinis (teatras „cezario grupė“)
4 d. 19 val. „Kišeninėje salėje“ – „POLIKLINIKA“. Rež. – A. Jankevičius
5 d. 19 val. „Juodojoje salėje“ – „8 KVADRA-TINIAI METRAI“. Aut. – G. Ivanauskas, B. Urbietytė (G. Ivanauskas teatras)
5 d. 16 val. „Infotekoje“ – „PASAKŲ

POPIETĖ MAŽYLIAMS“. Pasakas sekā S. Degutytė („Stalo teatras“)
7 d. 19 val. „Juodojoje salėje“ – „DEKALOGAS“. Rež. – G. Varnas (teatras „Utopia“)
8 d. 19 val. „Juodojoje salėje“ – C. Graužinius „DRAŠI ŠALIS“. Rež. – C. Graužinius (teatras „cezario grupė“)

„Naujojo cirko savaitsgalis '10“

9, 10 d. 18 val. „Menų spaustuvės“ kieme – „KOLIAŽAS“ („Botproject“, Ispanija)
9 d. 20 val. „Juodojoje salėje“ – „SPRAGÉSIŪ MAŠINA“ („My!Laika“, Prancūzija)
10 d. 20 val. „Juodojoje salėje“ – „VIENAS NAKTĮ“ (S. Gustavsonas, Danija)
11 d. 12 val. „Juodojoje salėje“ – paskaita spektaklis „DRAMATURGIJA CIRKE“ (C. Damkjaer, Danija)
11 d. 12.45 „Juodojoje salėje“ – paskaita spektaklis „KŪNO LYTIŠKUMAS CIRKE“ (C. Damkjaer, Danija)
11 d. 14 val. „Kišeninėje salėje“ – paskaita „CIRKO ARTISTAS: NE ATLIKĖJAS, O KŪRĖJAS“ (M. Komaro, Suomija)
11, 12 d. 21 val. „Menų spaustuvės“ kieme – „BUBBULAS“ („Les Choses de Rien“, Prancūzija)
12 d. 17.30, 19.30 „Juodojoje salėje“ – „RO-PU“ („Circo Aereo“, Suomija)

KAUNAS

Kauno valstybinis lėlių teatras

4 d. 12 val. – „MEŠKIUO GIIMADIENIS“. Rež. – R. Bartninkaitė
5 d. 12 val. – „KATĖS NAMAI“. Rež. – A. Stankevičius
11, 12 d. 12 val. – PREMJERA! D. Čepauskaitės „ŠEIMYNELĖ IŠ DIDŽIOSIOS GIRIOS“ (pagal G. Beresnevicius pasakas). Rež. – O. Žiugžda (Baltarusija), dail. – L. Lučko (Ukraina), komp. – B. Ščepanski (Lenkija)

Koncertai

Šv. Jonų bažnyčia

4 d. 18 val. – koncertų ciklas „Muzikos valanda Vilnius universiteto Šv. Jonų bažnyčioje“. Vargoninkė A. Petruškevičiūtė. Programoje C. Franck, J.S. Bacho, M.K. Čiurlionio, O. Messiaeno kūriniai

Vakarai

Nacionalinė dailės galerija

9 d. 20 val. – pokalbių ciklas „Architektūros [pokalbių] fondas. Modernizmas.lt: įtakos, ideologijos, palikimas“. D. Crowley paskaita „Velyvujų ultramodernių pastatų Rytų Europoje likimas“

Vilniaus mokytojų namai

4 d. 19 val. „Kiemelyje“ – D. Razausko ir grupės koncertas
5 d. 15 val. „Svetainėje“ – Kupiškėnų popietė. Dalyvauja R. Stukas
7 d. 17 val. „Didžiojoje salėje“ – rusų romanų mylėtojų klubo „Melos“ vakaras
7 d. 18 val. „Svetainėje“ – Dzūkų vakaras. Svečiuose Raitininkų (Alytaus r.) krašto žmonės
9 d. 19–20.30 val. „Kiemelyje“ – tradicinių šokių klubo vakaronė

Folkloro festivalis „Griežynė“

8 d. 19 val. „Svetainėje“ – folkjazz muzikos vakaras. Dalyvauja: „Vydraga“, A. Šlaustas, A. ir E. Vaiginytės, M. Macevičius
9 d. 17 val. „Svetainėje“ – V. Usinavičiaus fotografijų parodos „Griežia Griežynė“ atidarymas
9 d. 18 val. „Svetainėje“ – vaikų koncertas „Mažieji griežkai“
10 d. 18 val. „Svetainėje“ – tradicinių lietuviškų kapelių – „Aukso Paukštės“ laureacijų koncertas
10 d. 20 val. „Svetainėje“ – vakaruška su šokiais

„Nutolep toliai“

Suomijoje, Lenkijoje, o 2007 m. jis apdovanotas Karolos Koun premija kaip geriausias Graikių režisierius. Studijavęs Maskvoje, stažavęsis pas Tadashi Suzuki Japonijoje ir dirbdamas skirtingose pasaulio šalyse, režisierius turi sukūrės savitą darbo su aktoriais metodą ir teatro stilij, nebudingą jokiai kitai teatro trupei Lietuvoje. Jo vadovaujama „cezario grupė“ 2004 m. apdovanota svarbiausiu Lietuvos scenos menų apdovanojimu – „Auksiniu sėnos kryžiumi“.

Po premjeros rugsėjo 3 ir 5 d. „Menų spaustuvėje“ spektaklis „Nutolep toliai“ kelias į Kauną, Klaipėdą, Panevėžį, Rokiškį, Kelmę ir kitus Lietuvos miestus. Bilietus į spektaklius platina „Tiketa“.

Daugiau informacijos – www.cezariogrupė.lt.

„CEZARIO GRUPĖS“ INF.

Bibliografinės žinios

GROŽINĖ LITERATŪRA

Analitikas : romanė / John Katzenbach ; iš anglų kalbos vertė Gabriele Gailiūtė. – Vilnius : Tyto alba, 2010 (Kaunas : Arx Baltica). – 507, [1] p. – Tiražas 2500 egz. – ISBN 978-9986-16-468-5

Atsispėjant traukai : mokslinės fantastikos romanės / Gary Gibson ; iš anglų kalbos vertė Eglė Šimkutė. – Kaunas : Naujasis Eridanas, 2010 (Kaunas : Arx Baltica). – 318, [1] p. – (Pasaulinės fantastikos aukso fondas, ISSN 1822-6302 ; t. 475). – Tiražas [1500] egz. – ISBN 978-9955-10-147-5

Bizantijos agentas : mokslinės fantastikos romanės / Harry Turtledove ; iš anglų kalbos vertė Irminda Domeikienė. – Kaunas : Naujasis Eridanas, 2010 (Kaunas : Arx Baltica). – 314, [1] p. – (Pasaulinės fantastikos aukso fondas, ISSN 1822-6302 ; t. 476). – Tiražas [1500] egz. – ISBN 978-9955-10-148-2

Brangakmenis kaukolėje : fantastikos romanai / Michael Moorcock ; iš anglų kalbos vertė Justina Laurinavičienė. – Kaunas : Naujasis Eridanas, 2010 (Kaunas : Arx Baltica). – 365, [1] p. – (Pasaulinės fantastikos aukso fondas, ISSN 1822-6302 ; t. 477). – Tiražas [1500] egz. – ISBN 978-9955-10-149-9

Čigonės kerai : romanė / Philippa Gregory ; iš anglų kalbos vertė Kristina Lukoševičė. – Kaunas : Obuolys [i.e. MEDIA INCOGNITO, 2010] ([Kaunas] : Spindulio sp.). – 575, [1] p. – Tiražas [2000] egz. – ISBN 978-609-403-136-6 (jr.)

Dievo kalvė : mokslinės fantastikos romanės / Greg Bear ; iš anglų kalbos vertė Bronius Bružas. – Kaunas : Naujasis Eridanas, 2010 (Kaunas : Arx Baltica). – 319, [1] p. – (Pasaulinės fantastikos aukso fondas, ISSN 1822-6302 ; t. 474). – Tiražas [1500] egz. – ISBN 978-9955-10-146-8

Gyvenimas iš naujo : romanė / Tony Parsons ; iš anglų kalbos vertė Regina Šeškuvičienė. – Vilnius : Alma littera, 2010 (Vilnius : Standartų sp.). – 326, [2] p. – Tiražas 1900 egz. – ISBN 978-9955-38-685-8 (jr.) : [21 Lt 19 ct]

Ieškojau vaivorykštės : [atsimimai] / Irena Lapašinskaitė-Kušlienė. – Marijampolė : Piko valanda, 2009 ([Marijampolė : Piko valanda]). – 174, [1] p. : iliustr., faks., portr. – Tiražas 500 egz. – ISBN 978-9955-642-92-3 (jr.)

Imperatorės haremas : romanė / Frances Baueris. – Kaunas : MEDIA INCOGNITO, [2010] (Gargždai (Klaipėdos r.) : Print-it). – 383, [1] p. – Tiražas [2000] egz. – ISBN 978-609-403-145-8

Juodojo byla / Patricia Cornwell ; iš anglų kalbos vertė Ieva Albertavičienė ir Lina Kuliušauskaitė. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2010] (Kaunas : Spindulio sp.). – 428, [1] p. – (Kriminalinis romanas, ISSN 2029-2597). – Tiražas 2000 egz. – ISBN 978-9955-23-354-1

Karas ir taika : romanė / Lev Tolstoj ; iš rusų kalbos vertė Edvardas Viskanta. – Kaunas : Obuolys [i.e. MEDIA INCOGNITO, 2010]– . – (Geriausia iš geriausių literatūros klasikų). – ISBN 978-609-403-153-3 (jr.)

T. 1. – [2010] ([Kaunas] : Spindulio sp.). – 477, [2] p. – Tiražas [2000] egz. – ISBN 978-609-403-149-6

Kaukiant malūnininkas : [romanas] / Arto Paasilinna ; iš suomių kalbos vertė Lina Michelkevičė. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2010] ([Kaišiadorys] : AJS sp.). – 229, [1] p. – (Šiuolaikinė proza, ISSN 2029-2570). – Tiražas 2000 egz. – ISBN 978-9955-23-375-6

Kurtinių spindesys ir skurdas : romanė / Honoré de Balzac ; iš prancūzų kalbos vertė Elena Švelnienė. – 3-asis leid. – Kaunas : Obuolys [i.e. MEDIA INCOGNITO, 2010] (Gargždai (Klaipėdos r.) : Print-it). – 863, [1] p. – (Geriausia iš geriausių literatūros klasikų). – Tiražas [2000] egz. – ISBN 978-609-403-155-7

Mirtis už dury : romanė / Charlaine Harris ; iš anglų kalbos vertė Rūta Steponavičiūtė. – Kaunas : Obuolys [i.e. MEDIA INCOGNITO, 2010] ([Kaunas] : Spindulio sp.). – 382, [1] p. – Ciklo „Sukė Stekhus“ 5-oji knyga. – Tiražas [2000] egz. – ISBN 978-609-403-157-1 (jr.)

Natūralus romanas / Georgij Gospodinov ; iš bulgarų kalbos vertė Gintarė Kubiličkaitė. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2010] (Kaunas : Indigo print). – 143, [1] p. – (Šiuolaikinė proza, ISSN 2029-2570). – Tiražas 2000 egz. – ISBN 978-9955-23-372-5

Pamojuosių Jums žydičių vyšnių šakom : [eileraščiai] / Birutė Žilinskaitė-Papečkienė. – Marijampolė : Piko valanda, 2010 ([Marijampolė : Piko valanda]). – 135, [1] p. – Tiražas 250 egz. – ISBN 978-609-422-018-0

Parmos vienuolynas : romanė / Stendhal ; iš prancūzų kalbos vertė Ramutė Ramunienė. – Kaunas : Obuolys [i.e. MEDIA INCOGNITO, 2010] ([Kaunas] : Spindulio sp.). – 574, [2] p. – (Geriausia iš geriausių literatūros klasikų). – Tiražas [2000] egz. – ISBN 978-609-403-148-9 (jr.)

Prancūziskas romanas : romanė / Frédéric Beigbeder ; iš prancūzų kalbos vertė Lina Barštytė. – Vilnius : Tyto alba, 2010 (Vilnius : Standartų sp.). – 212, [3] p. – Tiražas 3000 egz. – ISBN 978-9986-16-770-9

Saulėlydžiai – *saulėtekiai* : [eileraščiai] / Marija Kraipavičiūtė ; [nuotraukos Ernestos Martijanavaitės]. – Marijampolė : Piko valanda, 2009 ([Marijampolė : Piko valanda]). – 150, [5] p. : iliustr. – Tiražas 200 egz. – ISBN 978-609-422-001-2

Subtilumas : romanė / David Foenkinos ; iš prancūzų kalbos vertė Akvilė Melkūnaitė. – Vilnius : Tyto alba, 2010 (Kaunas : „Arx Baltica“ spaudos namai). – 197, [1] p. – Tiražas 2500 egz. – ISBN 978-9986-16-774-7

Visi įkalčiai / Patricia Cornwell ; iš anglų kalbos vertė Elena Macevičiūtė. – Pakart. laida. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2010] (Kaunas : Indigo print). – 325, [1] p. – (Kriminalinis romanas, ISSN 2029-2597). – Tiražas 2000 egz. – ISBN 978-9955-23-038-0

Žali žali snapai : eileraščiai, 2005–2009 m. / Vaida Gudynaitė ; [sudarė Laimutė Kraukšlienė ; iliustracijų autorė Raimonda Benekerytė]. – Marijampolė : Piko valanda, 2009 ([Marijampolė : Piko valanda]). – 100, [4] p. : iliustr. – Tiražas 300 egz. – ISBN 978-9955-642-93-0

PARENGĖ ALDONA BARODICAITĖ. REDAGAVO GRAŽINA KUBILIENĖ.
LIETUVOS NAC. M. MAŽYVO B-KA. BIBLIOGRAFIJOS IR KNYGOTYROS CENTRAS

„Mergina su drakono tatuiruote“

Savaitės filmai

Mačetė **

Režisieriai Ethanas Maniquis ir Robertas Rodriguezas pasakoja seną kaip kinas ir neįtikināt kaip kinas FTB agento Mačetės istoriją, bet kartu perdainuoja ir mėgdamus Quentiną Tarantino motyvus. Mačetę pasamdo nužudyti senatorių. Tačiau pasirengę šauti jis supranta pats tapęs taikiniu. Per stebuklą išlikę gyvas po snaiperio šūvio, jis yra apimtas troškimo atkerštyti. Mačetę planuoja paskutinį susidorojimą su buvusiais savo viršininkais. Pagrindinį vaidmenį sukūrė Danny Trejo, taip pat vaidina Robertas De Niro, Michelle Rodriguez, Jessica Alba ir Lindsay Lohan (JAV, 2010). (Vilnius, Kaunas)

Mergina su drakono tatuiruote ***

Pagal pirmąjį Stiego Larssonso „Millenium“ trilogijos dalį sukurtas Niello Ardeno Oplevo filmas nukels į 7-ajį dešimtmety, kai dingo turtinges šeimatos atžala šešiolikmetė Hariat Vanger. Po keturiems dešimtmečių metų „Millenium“ žurnalistas Mikaelis Blumkvistas gauna neįprastą užsakymą. Ištakingas pramoninkas Henrikas Vangeris prašo parašyti jo šeimos istoriją. Išskodamas informacijos, Blumkvistas suvokia tikrąjį užsakyto priežastį – surasti Hariet. Gilindamiesi į paeiti Blumkvistui ir jo padėjėja Lizbet Salander išsiaiškina kruviną šeimos paslaptį. Vaidina Michaelis Nyqvistas, Noomi Rapace, Svenas-Bertilis Taube (Švedija, Danija, Vokietija, 2009). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai)

Storulai ***

Penki dramatiški ir komiški pasakojimai apie storolių grupės, kuri bando surasti nutukimo priežastis, narius. Visi jei nori suprasti, kodėl taip nekenčia savo kūno. Tačiau svarbiausia išpanų režisierius Danielio Sanchezo Arevalo filme – ne kilogramai ir net ne kūnas. Viršvoris yra metafora visko, ką sunku savje pripažinti ar su kuo nepavyksta kovoti kasdiename gyvenime. Filmas buvo kuriamas metus, nes reikėjo laukti fizinių pagrindinių aktorių permainų. Pagrindinius vaidmenis sukūrė Antonio de la Torre, Roberto Enriquezas, Veronica Sanchez, Raulis Arevalo, Leticia Herrero (Ispanija, 2009). (Vilnius)

Vaiduoklis ****

Už geriausią rečišūrą šiemet Tarptautiniame Berlyno kino festivalyje apdovanotas Romano Polanskio filmas, sukurtas pagal Richardo Harriso romaną. Šio politinio trilerio herojus yra žurnalistas (Ewan McGregor), kuris apsiima parašyti britų politiko Adamo Lango (Pierce Brosnan) autobiografią. Ankstesnis politikas „bendraautoris“ nužudytas. Atvykę į salą JAV pakrantėje, žurnalistas netrukus pasijunta lyg spastuose. Itampa didėja, nes Langas apkaltinamas nusikalstimas žmogiškumui. Žurnalistas bando išsiaiškinti tiesą ir apie savo herojų, ir apie savo pirmakuo mirštį. Režisierius rėmėsi klasikinio trilerio tradicija – tūrsta, grėsmės kupina atmosfera, iki paskutinės filmo minutės išsaugoma kriminalinės intrigos įtampa, dviprasmiski personažai, simboliški daiktai liudija sugrįžimo prie Alfredo Hitchcocko sukurtos trilerio formulės (D. Britanija, Vokietija, Prancūzija, 2010). (Vilnius)

Virtuvė sielai **

Rimtas režisierius Fatih Akinas, matyt, nusprendė padaryti pertrauką ir sukurė visai lėkštą komediją apie graikų kilmės brolius, kurių vienas (Adam Bousdoukos) turi kavinę „Soul Kitchen“ Hamburge, o kitas (Moritz Bleibtreu) yra vagis. Kai kavinė pradeda klesteti, jos ima gyvčiatis kriminalinių polinkių turintis turto. Jis atima kavinę, herojų palieka ir mylimoji. Bet jam padeda ištikimi draugai, bendradarbiavat ir kavinėje vieta suradę muzikantai. Nors filmas pretenduoja būti padražinimui tikrojo kelio ieškantiems ir križės metais sutrikusiems žmonėms, po „Šokolado“ ir dar tuzino panašių filmų šifruoti akivaizdžias Akino metaforas mažu mažiausiai nuobodų. Taip pat vaidina Birolis Unelis, Anna Bederke, Nadine Kruger (Vokietija, 2009). (Vilnius)

***** – šedevras, **** – pasižiūrėti būtina, *** – geras filmas, ** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – nickalas

Redaktorius – Linas Vildžiūnas

Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė

Dailė – Monika Krikštapaitytė | **Muzika** – Kamilė Rupeikaitė

Kinas – Živilė Pipinytė | **Teatras** – Rasa Vasinauskaitė

Stilius – Rita Markulienė | **Dizainas** – Jokūbas Jacobskis

Maketas – Vanda Čemerkaitė

Kino repertuaras

VILNIUS

Forum Cinemas Vingis

3–9 d. – Karatė vaikis (JAV, Kinija) – 11.45, 14.50, 18.10, 21.15

3 d. – Mačetė (JAV) – 14, 16.30, 19, 21.30;

4–9 d. – 11.30, 14, 16.30, 19, 21.30

3–9 d. – Šokis hip-hopu ritmu (3D, JAV) – 11, 15, 18.20, 21.20

Marmadukas (JAV) – 11, 13.15, 15.30, 17.50

3–8 d. – Paskutinis oro valdovas: Ango legenda (3D, JAV) – 14.30, 17.30, 20.40;

9 d. – 14.30, 20.40

3–9 d. – Nesunaikinami (JAV) – 16.10, 19.10, 21.40

3, 6–9 d. – Burtininko mokinys (JAV) – 14.10, 18.50; 4, 5 d. – 11.40, 14.10, 18.50

3–9 d. – Šrekas: ilgai ir laimingai (JAV) – 11.15, 13.30

Vampyrų užkniso juodai (JAV) – 16.40, 22 val.

3, 6–9 d. – Druska (JAV) – 18 val.; 4, 5 d. – 12, 18 val.

3–9 d. – Mergina su drakono tatuiruote (Danija, Norvegija, Švedija, Vokietija) – 14.40, 20.50

3, 6–9 d. – Žaislų istorija 3 (JAV) – 13.40;

4, 5 d. – 11.20, 13.40

3–9 d. – Motina ir dukra (Ispanija, JAV) – 21 val.

Ilanka (dok. f., JAV) – 18.30

Pradžia (JAV, D. Britanija) – 20.10

Katės ir šunys: kačių kerštas (3D, JAV) – 12.10

Tempk ji čia! (JAV) – 15.50

Forum Cinemas Akropolis

3–9 d. – Karatė vaikis (JAV, Kinija) – 11, 14.15, 17.15, 20.15

Mačetė (JAV) – 12.15, 14.45, 17, 19.15, 21.40

Šokis hip-hopu ritmu 3 (JAV) – 12, 14.30,

17.30, 20.30

Šokis hip-hopu ritmu (3D, JAV) – 19.20, 21.50

Marmadukas (JAV) – 11.15, 13.30, 16.15,

18.30

Nesunaikinami (JAV) – 16.30, 18.45, 21.30

Paskutinis Oro valdovas: Ango legenda (3D, JAV) – 10.15, 13, 16 val.

3, 6–9 d. – Žaislų istorija 3 (JAV) – 13.15,

15.30; 4, 5 d. – 10.45, 13.15, 15.30

3, 6–9 d. – Katės ir šunys: kačių kerštas (JAV) – 13.45; 4, 5 d. – 11.45, 13.45

3–9 d. – Pradžia (JAV, D. Britanija) – 12.45,

18.15

Vampyrų užkniso juodai (JAV) – 15.45, 21.15

Burtininko mokinys (JAV) – 18 val.

Mergina su drakono tatuiruote (Danija, Norvegija, Švedija, Vokietija) – 20.45

Druska (JAV) – 21 val.

4, 5 d. – Šrekas: ilgai ir laimingai (JAV) – 10.30

3–9 d. – Žaislų istorija 3 (JAV) – 13.15,

15.30; 4, 5 d. – 10.45, 13.15, 15.30

3–9 d. – Tempk ji čia! (JAV) – 16.15

3–6, 8, 9 d. – Mergina su drakono tatuiruote (Danija, Norvegija, Švedija, Vokietija) – 18.45

3–9 d. – Druska (JAV) – 22 val.

Katės ir šunys: kačių kerštas (3D, JAV) – 10.15

4, 5 d. – Šrekas: ilgai ir laimingai (JAV) – 11 val.

Cinamonas

9 d. – Meilė per atstumą (JAV) – 19.45

3–9 d. – Karatė vaikis (JAV, Kinija) – 12.30,

15.15, 18.15, 21 val.

3 d. – Mačetė (JAV) – 15.30, 17.45, 20,

22.15; 4–9 d. – 11, 13.15, 15.30, 17.45, 20,

22.15

3–9 d. – Virtuvė sielai (Vokietija) – 12,

18.30, 21.50

Šokis hip-hopu ritmu 3 (JAV) – 12.15, 14.30,

16.45, 19, 21.15

Vampyrų užkniso juodai (JAV) – 14.15, 16.15

Burtininko mokinys (JAV) – 17.30, 20.45

3 d. – Druska (JAV) – 11, 13.15, 19.45;

4–8 d. – 19.45

3–9 d. – Katės ir šunys: kačių kerštas (JAV) – 11.30, 13.30, 15.30

KLAIPĖDA

Cinamonas

9 d. – Meilė per atstumą (JAV) – 19 val.

9 d. – Karatė vaikis (JAV, Kinija) – 12.30,

15.30, 18.15, 21 val.

3 d. – Paskutinis Oro valdovas: Ango

legenda (JAV) – 16.15, 18.30; 4–9 d. – 11.45,

14, 16.15, 18.30

3–9 d. – Šokis hip-hopu ritmu 3 (JAV) –

4 d. – Azuras ir Asmaras (Prancūzija, Belgija, Ispanija, Italija) – 15 val.

5 d. – Peliuko Perio nuotykių 2 (Ispanija, Argentina) – 13 val.

5 d. – Mažylė (Austrija, Italija) – 15 val.

OZO KINO SALĖ

3 d. – dokumentinių f. vakaras „Praeities Lietuva žvelgia į mus“ – 18 val.

4 d. – Atsiuveikinimas (rež. T. Donela) – 16 val.

6 d. – Jaukas (Prancūzija) – 18 val.

7 d. – Eliza (Prancūzija) – 18 val.

8 d. – Maskva–Belgija (Belgija) – 18 val.

9 d. – Saulė (Rusija, Italija, Prancūzija) – 18 val.

10 d. – Intymus dienoraštis (D. Britanija, Olandija, Prancūzija, Japonija) – 18 val.

11 d. – Sena daina (Prancūzija) – 16 val.

KAUNAS